

PRZEDMIOTOWY SYSTEM OCENIANIA
Z HISTORII W GIMNAZJUM
W ŚWINICACH WARCKICH

Podstawa prawna do opracowania Przedmiotowego Systemu Oceniania:

1. Rozporządzenie MEN z dnia 21.03.2001r.
2. Statut Szkoły
3. Wewnątrzszkolny System Oceniania
4. Podstawa programowa dla gimnazjum

Program realizowany jest w ciągu 6 godzin w trzyletnim cyklu nauczania, w przedziale:

- kl. I - 2 godziny tygodniowo,
- kl. II - 2 godziny tygodniowo,
- kl. III - 2 godziny tygodniowo.

CELE OCENIANIA WEWNATRZSZKOLNEGO

1. Informowanie ucznia o poziomie jego osiągnięć edukacyjnych i postępach w tym zakresie.
2. Pomoc uczniowi w samodzielnym planowaniu swojego rozwoju i motywowanie go do dalszej pracy.
3. Dostarczenie rodzicom i nauczycielom informacji o postępach, trudnościach i specjalnych uzdolnieniach ucznia.
4. Umożliwienie nauczycielom doskonalenia organizacji i metod pracy dydaktyczno-wychowawczej.

KONTRAKT Z UCZNIAMI

1. Prace klasowe są obowiązkowe i jeśli uczeń opuścił prace klasowa z przyczyn losowych, powinien napisać ja w terminie uzgodnionym z nauczycielem. W innym przypadku nieobecności nieusprawiedliwionej uczeń otrzymuje ocenę niedostateczną.
2. Każda prace klasowa, z której uczeń otrzymał ocenę niedostateczną, może poprawić w terminie uzgodnionym z nauczycielem.
3. Praca klasowa obejmuje zwykle dwa lub trzy działy programowe.
4. Prace klasowa poprzedza lekcja powtórzeniowa, utrwalająca poznane wiadomości i umiejętności.
5. Na koniec semestru nie przewiduje się pracy klasowej zaliczeniowej.
6. Sprawdziany nie są zapowiadane, materiał, który obejmują dotyczy najwyżej 3-4 ostatnich lekcji.
7. Uczeń ma prawo zgłosić w ciągu półrocza 3 nieprzygotowania.

Nieprzygotowania obejmują:

- brak zadania domowego,
- odpowiedz,
- sprawdzian.

Nieprzygotowanie powinno być zgłoszone przez ucznia po sprawdzeniu obecności.

8. Oceny wystawione przez nauczyciela są jawne i uzasadnione oraz wpisane do zeszytu przedmiotowego.
9. Uczeń ma obowiązek prowadzenia zeszytu przedmiotowego, w którym powinny znajdować się zapisy tematów, notatki, zapisy poleceń ustnych lub pisemnych prac domowych, miejsce na oceny, miejsce na korespondencje z rodzicami. Zeszyt powinien być prowadzony systematycznie. W przypadku nieobecności ucznia w szkole, powinien go uzupełnić.
10. Na końcu roku szkolnego system oceniania podlega ewaluacji.

NARZEDZIA I WARUNKI POMIARU OSIĄGNIĘC

- Pomiar osiągnięć uczniów odbywa się za pomocą następujących narzędzi:
- prace klasowe,
- sprawdziany,
- odpowiedzi ustne,
- prace długoterminowe,
- prace domowe,
- aktywność.

Osiągnięcia ucznia są podsumowane oceną w dzienniku.

- Częstotliwość pomiaru osiągnięć:
- prace klasowe (1 godz. lekcyjna) - co najmniej 3 w semestrze.
- sprawdziany (10 - 15 min.) co najmniej 1 w każdym dziale,
- odpowiedzi ustne - co najmniej 1 w każdym semestrze,
- prace długoterminowe - zależne od potrzeb,
- prace domowe (pisemne lub ustne) - w zależności od potrzeb.
- Obserwacja ucznia uwzględniająca:
- przygotowanie do lekcji,
- prowadzenie zeszytu,
- wypowiedzi na lekcji,
- praca w grupie,
- posługiwanie się pomocami naukowymi (mapy, tablice graficzne, atlasy, słowniki itp.) podsumowywana w formie ustnej oceny opisowej na bieżąco, pod koniec każdego semestru ocena w dzienniku "za aktywność"(piec plusów ocena bardzo dobra). • Inne formy aktywności: • pisanie i prezentacja referatów,
- wykonywanie albumów, plakatów, makiet, pomocy naukowych,
- udział w konkursach,

Oceny za prace w grupie, prace długoterminowe i aktywność wystawione są po uwzględnieniu samooceny ucznia i jego pracy przez kolegów.

OCENA BIEŻĄCA I JEJ KRYTERIA

Do ustalenia oceny stosuje się skalę:

- 6 – celujący
- 5 - bardzo dobry
- 4 – dobry
- 3 – dostateczny
- 2 – dopuszczający
- 1 – niedostateczny

- Kryteria ocen:

wypowiedzi ustne

oceniana jest zawartość rzeczowa, umiejętność formułowania myśli, stosowanie terminologii historycznej, zgodność z poziomem wymagań, umiejętność ilustrowania wypowiedzi poprzez wykorzystanie pomocy naukowych (mapy, tablice graficzne) itp.

o celujący - odpowiedź wskazuje na szczególne zainteresowanie przedmiotem, spełniając kryteria oceny bardzo dobrej, wykracza poza obowiązujący program nauczania, zawiera treści pozaprogramowe - własne przemyślenia i oceny,

o bardzo dobry - odpowiedź wyczerpująca, zgodna z programem, swobodne operowanie faktami i dostrzeganie związków między nimi,

o dobry - odpowiedź zasadniczo samodzielna, zawiera większość wymaganych treści, poprawna pod względem języka, nieliczne błędy, nie wyczerpuje zagadnienia,

o dostateczny - uczeń zna najważniejsze fakty, umie je zinterpretować, odpowiedź odbywa się przy niewielkiej pomocy nauczyciela, występują nieliczne błędy rzeczowe,

o dopuszczający - niezbyt precyzyjne odpowiedzi na pytania nauczyciela, braki w wiadomościach i umiejętnościach, podanie nazwy zjawiska lub procesu przy pomocy nauczyciela,

o niedostateczny - nie potrafi rozwiązać zadań teoretycznych lub praktycznych o elementarnym stopniu trudności nawet z pomocą nauczyciela, nie udziela odpowiedzi na większość pytań zadanych przez nauczyciela, ma braki w wiadomościach koniecznych.

prace pisemne

Sprawdziany składają się z kilku krótkich pytań, pytania są punktowane, o prace klasowe zawierają kilka lub kilkanaście pytań bądź też są w formie testu, testy zawierają zadania otwarte lub zamknięte, którym jest przyporządkowana określona liczba punktów,

Prace klasowe i sprawdziany są oceniane zgodnie z wymagana ilością punktów na dana ocenę.

Sposób wystawiania oceny:

91 - 100% - bardzo dobry

76 - 90% - dobry

51 - 75% - dostateczny

36 - 50% - dopuszczający

0 - 35% - niedostateczny

prace długoterminowe

przy ustaleniu oceny brane są pod uwagę: sposób zaplanowania, samodzielność, wartość merytoryczna, umiejętność prezentacji wyników, oryginalność, pomysłowość, estetyka wykonania, kompletność, możliwości ucznia,

prace domowe

ocenie podlegają: pomysłowość rozwiązania, poprawność rzeczowa, umiejętność prezentacji (w przypadku prac ustnych), zgodność z poziomem wymagań, praca w grupie. bierze się pod uwagę: precyzyjność, stopień zaangażowania, efektywność, czas jej wykonania

udział w projekcie

ocenie podlega: zaangażowanie, systematyczność, samodzielność, korzystanie z materiałów źródłowych,

aktywność pozalekcyjna

udział w konkursach, wyniki najwyższe - ocena celująca, wyniki na poziomie wyższym niż przeciętny - ocena bardzo dobra.

Uwaga!

W stosunku do ucznia, u którego stwierdzono specyficzne trudności w uczeniu się lub deficyty rozwojowe (uniemożliwiające sprostanie wymaganiom edukacyjnym wynikającym z realizowanego programu nauczania) potwierdzone pisemną opinią poradni psychologiczno-pedagogicznej lub innej upoważnionej poradni specjalistycznej, nauczyciel obniżył wymagania edukacyjne w porozumieniu z jego rodzicami oraz pedagogiem szkolnym.

SPOSÓB USTALANIA OCENY SEMESTRALNEJ I KONCOWOROCZNEJ

Przy ustalaniu oceny semestralnej i końcoworocznej nauczyciel bierze pod uwagę stopnie ucznia z poszczególnych obszarów działalności według następującej kolejności:

- prace klasowe,
- sprawdziany i odpowiedzi ustne,
- aktywność na zajęciach,
- aktywność pozalekcyjna,
- prace domowe i prace długoterminowe.

Ocena końcoworoczna wyliczana jest jak semestralna, przy czym ocena semestralna traktowana jest jak praca klasowa.

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który:

- nie opanował treści koniecznych,
- ma poważne braki w podstawowych wiadomościach, uniemożliwiające dalszą naukę,
- nie przejawia chęci przyswajania nowych wiadomości i współpracy z nauczycielem.

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- ma braki w podstawowych wiadomościach, lecz z pomocą nauczyciela potrafi je nadrobić,
- rozwiązuje i wykonuje typowe zadania o niewielkim stopniu trudności,
- przejawia gotowość i chęć do przyjmowania nowych wiadomości i współpracy z nauczycielem.

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który:

- opanował treści przewidziane w programie nauczania na poziomie podstawowym,
- rozwiązuje i wykonuje typowe zadania o średnim stopniu trudności i niewielkim stopniu złożoności,
- próbuje porównywać, selekcjonować i klasyfikować fakty i informacje,
- dostrzega podstawowe związki pomiędzy różnymi faktami historycznymi,
- współpracuje z nauczycielem,
- wykazuje aktywność na lekcji.

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który:

- potrafi samodzielnie pracować z podręcznikiem, materiałem źródłowym,
- ustnie i pisemnie stosuje terminy i pojęcia historyczne,
- rozwiązuje typowe problemy z wykorzystaniem informacji z różnych źródeł,
- efektywnie współpracuje w zespole i aktywnie pracuje w grupie,
- bierze udział w dyskusjach, wymianie poglądów, potrafi argumentować i bronić swoich racji.

Ocenę bardzo dobra otrzymuje uczeń, który:

- opanował pełny zakres wiedzy i umiejętności określony programem nauczania historii w danej klasie,
- sprawnie posługuje się wiadomościami,
- rozwiązuje samodzielnie problemy, potrafi samodzielnie interpretować i wyjaśniać fakty i zjawiska historyczne,
- potrafi zastosować posiadana wiedze w ocenie bieżących wydarzeń,
- umie bronić swoich poglądów, a także potrafi dochodzić do porozumienia w kwestiach spornych, - wnosi twórczy wkład w realizowane zagadnienia.

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który:

- w wysokim stopniu opanował treści programowe, rozszerzając swoją wiedzę o wiadomości wykraczające poza granice danej klasy,
- umie formułować oryginalne wnioski, hierarchizować i selekcjonować nabytą wiedzę,
- bierze udział i osiąga znaczące sukcesy w konkursach przedmiotowych,
- samodzielnie i twórczo rozwija swoje zainteresowania.

Roczny plan pracy z historii dla klasy I gimnazjum do programu nauczania „Śladami przeszłości”
Wymagania na poszczególne oceny

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
Co to jest historia?	<ul style="list-style-type: none"> - historia jako nauka - definicja źródeł historycznych - podział źródeł historycznych - archeologia jako nauka pomocnicza historii 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: historia, źródło historyczne, nasza era, przed naszą erą, wiek - dokonuje prostej klasyfikacji źródeł historycznych - podaje przykłady źródeł 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: archeologia, epoki historyczne, chronologia, prahistoria - wymienia nazwy epok historycznych w kolejności chronologicznej: starożytność, średniowiecze, nowożytność, 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega praca historyka i archeologa - wymienia stosowane w przeszłości sposoby mierzenia czasu - określa ramy chronologiczne epok 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia rolę źródeł historycznych w procesie poznawania dziejów - rozumie potrzebę tworzenia systemu datacji i posługiwania się nim 	

	- epoki historyczne - dawne sposoby mierzenia czasu	pisanych i niepisanych - określa wiek danego wydarzenia	współczesność - umiejscawia wydarzenia w odpowiedniej epoce historycznej	historycznych		
ROZDZIAŁ I: POCZĄTKI CYWILIZACJI						
Prahistoria człowieka	- pochodzenie człowieka - ewolucja człowieka i jej etapy - cechy charakterystyczne poszczególnych gatunków człowiekowatych - osiągnięcia człowieka pierwotnego	- poprawnie posługuje się terminami: <i>australopitek</i> , <i>homo sapiens</i> , koczowniczy tryb życia - wskazuje na mapie kolebkę ludzkości	- poprawnie posługuje się terminami: <i>homo habilis</i> , <i>homo erectus</i> , <i>homo neandertalensis</i> , <i>homo sapiens</i> , ewolucja, paleolit - wymienia w kolejności etapy ewolucji człowieka - opisuje warunki życia ludzi w czasach prahistorycznych - podaje nazwy najważniejszych wynalazków człowieka z czasów prahistorycznych	- określa ramy chronologiczne kolejnych etapów ewolucji człowieka - podaje najistotniejsze cechy wyglądu różnych gatunków człowiekowatych i ich umiejętności - wskazuje na mapie kierunki i trasy ekspansji gatunku ludzkiego	- omawia znaczenie tworzenia i praktycznego zastosowania narzędzi oraz opanowania umiejętności krzesania ognia dla rozwoju człowieka - wyjaśnia, na czym polegała zależność człowieka od przyrody - wymienia przyczyny powstania pierwszych dzieł sztuki praludzi	- samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Tajemnice sprzed wieków – Jak zbadano pochodzenie	- teorie dotyczące powstania człowieka - Karol Darwin i jego odkrycie	- przedstawia główne założenia teorii Karola Darwina - wymienia teorie dotyczące	- poprawnie posługuje się terminami: ewolucjonizm, antropologia - opisuje, czym zajmuje się	- omawia teorię ewolucji Karola Darwina - wyjaśnia różnice między teorią	- przedstawia znaczenie badań naukowych oraz wykorzystania różnych technologii dla poznania historii	- prezentuje argumenty zwolenników i przeciwników

człowieka?	- zadania antropologii	powstania człowieka	antropolog - omawia sposoby ustalania wieku znalezisk	kreacjonizmu a ewolucjonizmu	człowieka	ewolucjonizmu Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Czas wielkich przemian	- wpływ zmian klimatu na życie człowieka - rewolucja neolityczna - początki rolnictwa i hodowli - pierwsze osady - budowle megalityczne - początek metalurgii	- poprawnie posługuje się terminami: rewolucja neolityczna, osiadły tryb życia, osada, epoka brązu, epoka żelaza - przedstawia zmiany, które zaszły w życiu człowieka w okresie neolitu - podaje nazwy metali wykorzystywanych przez praludzi do wytopu broni, narzędzi, ozdób	- poprawnie posługuje się terminami: neolit, megalit - określa ramy chronologiczne rewolucji neolitycznej - opisuje życie codzienne ludzi przed rewolucją neolityczną - omawia sposób wytopu brązu i żelaza	- przedstawia wpływ zmian klimatycznych na tryb życia człowieka pierwotnego - omawia tryb życia i zajęcia ludzi epoki neolitu - nazywa i lokalizuje na mapie pozostałości najstarszej znanej osady ludzkiej - wskazuje na mapie miejsce położenia najbardziej znanej budowli	- omawia tryb życia i zajęcia ludzi epoki neolitu - charakteryzuje wygląd osad neolitycznych - opisuje wygląd i funkcje budowli megalitycznych	- uzasadnia słuszność określenia <i>rewolucja</i> dla zmian, które zaszły w życiu człowieka w okresie neolitu Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje

				<p>megalitycznej</p> <p>- wyjaśnia, jakie zmiany nastąpiły</p> <p>w życiu człowieka dzięki opanowaniu umiejętności wytopu metali</p>		<p>problemy w twórczy sposób</p> <p>- wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć</p>
<p>W kraju Sumerów</p>	<p>- położenie geograficzne i warunki naturalne Mezopotamii</p> <p>- powstanie pierwszych państw</p> <p>- organizacja państwa Sumerów</p> <p>- osiągnięcia cywilizacji sumeryjskiej</p>	<p>- poprawnie posługuje się terminami: cywilizacja, Mezopotamia, system irygacyjny, Sumerowie, miasto-państwo</p> <p>- lokalizuje na mapie Mezopotamię</p> <p>- omawia położenie geograficzne i warunki naturalne panujące w Mezopotamii</p> <p>- wymienia osiągnięcia Sumerów</p>	<p>- podaje ramy chronologiczne istnienia cywilizacji sumeryjskiej</p> <p>- poprawnie posługuje się terminami: Żyzny Półksiężyc, król-kapłan, zikkurat</p> <p>- określa rolę rzek w starożytnej Mezopotamii</p> <p>- opisuje wygląd miast sumeryjskich</p>	<p>- charakteryzuje oddziaływanie warunków naturalnych na życie mieszkańców Mezopotamii</p>	<p>- omawia organizację państwa Sumerów</p> <p>- przedstawia związek między budową i utrzymaniem sieci irygacyjnej a powstaniem pierwszych państw</p>	<p>- wyjaśnia, jaki wpływ na organizację pierwszych państw miało ich położenie geograficzne oraz warunki naturalne</p> <p>Ponadto:</p> <p>- samodzielnie formułuje opinie i wnioski</p> <p>- rozwiązuje problemy w twórczy sposób</p> <p>- wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć</p>

<p>Babilonia i Asyria</p>	<ul style="list-style-type: none"> - państwo babilońskie - Hammurabi i jego kodeks prawny - Babilon - państwo asyryjskie - organizacja armii asyryjskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: Babilon, Kodeks Hammurabiego, politeizm - określa, kim był i czym zastąpił Hammurabi - lokalizuje na mapie państwo babilońskie i asyryjskie - omawia najważniejsze zasady prawne zapisane w Kodeksie Hammurabiego 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: ok. 2 tys. lat p.n.e., XVIII w. p.n.e., VII w. p.n.e., 612 r. p.n.e., VI w. p.n.e. - poprawnie posługuje się terminami: Aszur, Niniwa, wiszące ogrody, rydwan - określa, kim byli czym zastąpili: Nabuchodonozor II, Sargon II Wielki, Asurbanipal 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia organizację państwa babilońskiego - prezentuje najważniejsze fakty z historii Asyrii i Babilonii - interpretuje zasadę „oko za oko, ząb za ząb” - omawia system religijny starożytnej Babilonii - przedstawia osiągnięcia cywilizacji asyryjskiej - wymienia rodzaje wojsk wchodzących w skład armii asyryjskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia starożytny system prawny - omawia system religijny starożytnej Babilonii - wymienia czynniki, które umożliwiły Asyryjczykom prowadzenie skutecznej polityki podbojów 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie kodyfikacji prawa dla sprawnego funkcjonowania państwa Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>W Egipcie faraonów</p>	<ul style="list-style-type: none"> - położenie geograficzne i warunki naturalne Egiptu - Nil i jego rola - organizacja państwa egipskiego - społeczeństwo 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: Egipt Górny, Egipt Dolny, faraon - lokalizuje na mapie Egipt - omawia położenie geograficzne i warunki naturalne panujące w Egipcie 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: ok. 3 tys. lat p.n.e., XIII w. p.n.e., 31 r. p.n.e. - podaje ramy chronologiczne istnienia cywilizacji egipskiej - przedstawia najważniejsze dokonania Ramzesa II 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia rolę Nilu w rozwoju cywilizacji egipskiej - omawia organizację państwa egipskiego - opisuje państwo egipskie za panowania Ramzesa 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia słuszność określenia „Egipt – darem Nilu” - tłumaczy, jaką rolę odgrywały poszczególne warstwy społeczeństwa egipskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje i ocenia źródła potęgi starożytnego Egiptu Ponadto: - samodzielnie

	starożytnego Egiptu		<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje strukturę społeczeństwa egipskiego - określa zakres władzy faraona 	II	<ul style="list-style-type: none"> - prezentuje dzieje Egiptu w I tysiącleciu p.n.e. 	<ul style="list-style-type: none"> formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Piramidy, mumie i hieroglify	<ul style="list-style-type: none"> - religia Egipcjan - wiara w życie pozagrobowe - osiągnięcia cywilizacji egipskiej - pochówek zmarłych – mumifikacja, grobowce, piramidy 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: politeizm, mumia, mumifikacja, sarkofag, piramida, hieroglify - wymienia imiona najważniejszych bogów egipskich - przedstawia największe osiągnięcia cywilizacji egipskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: ok. 2500 r. p.n.e., 1313 r. p.n.e. - poprawnie posługuje się terminami: sfinks, Dolina Królów - podaje nazwy najśłynniejszych piramid egipskich 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia cechy charakterystyczne wyglądu wybranych bogów egipskich - omawia rolę religii w życiu starożytnych Egipcjan - podaje przyczyny mumifikacji zwłok - tłumaczy, czym były i jak budowano egipskie piramidy 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia przeznaczenie Doliny Królów - opisuje etapy procesu mumifikacji - określa cechy religii starożytnego Egiptu 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia wkład mieszkańców Egiptu w rozwój cywilizacji Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Tajemnice sprzed wieków – Jak dawniej	<ul style="list-style-type: none"> - początki archeologii w Egipcie - odkrycie grobowca 			<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia dokonania postaci: Howarda Cartera, lorda Carnarvona 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 1798 r., 1922 r. - przedstawia 	<ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje

<p>badano zabytki starożytnego Egiptu?</p>	<p>Tutenchamona</p>			<ul style="list-style-type: none"> - omawia okoliczności odkrycia grobowca Tutenchamona - opisuje wygląd grobowca Tutenchamona - opowiada, czego dotyczy tzw. klątwa Tutenchamona 	<p>dokonania Tutenchamona</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia różnice między dawną a współczesną archeologią - określa okoliczności, w których doszło do rozpoczęcia badań archeologicznych w Egipcie - ocenia postawę pierwszych badaczy dziejów Egiptu 	<p>problemy w twórczy sposób</p> <ul style="list-style-type: none"> - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>Starożytny Izrael</p>	<ul style="list-style-type: none"> - powstanie państwa Izrael - położenie geograficzne i warunki naturalne Palestyny - panowanie Dawida i Salomona - niewola babilońska - judaizm - Biblia 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: Hebrajczycy, Palestyna, Jahwe, Juda, Izrael, niewola babilońska, prorok, Mesjasz, monoteizm, judaizm, dekalog - określa, kim byli i czym zasłynęli: Abraham, Mojżesz, Dawid, Salomon - lokalizuje na mapie Izrael - omawia położenie geograficzne i warunki naturalne Palestyny 	<ul style="list-style-type: none"> - określa ramy chronologiczne istnienia państwa żydowskiego - poprawnie posługuje się terminami: Kanaan, menora, Biblia, Tora, Arka Przymierza - przedstawia dokonania Cyrusa II Wielkiego - opisuje wygląd świątyni jerozolimskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie szlak wędrówki Izraelitów z Egiptu do Kanaan i omawia jej przebieg - omawia sytuację narodu żydowskiego po śmierci Salomona - przedstawia okoliczności upadku państwa żydowskiego - charakteryzuje system wierzeń 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje okoliczności powstania państwa Izrael - określa rolę proroków i Mesjasza w życiu Hebrajczyków - omawia różnice między religią Żydów a wierzeniami pozostałych cywilizacji 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia rolę Biblii jako źródła historycznego Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w

				Izraelitów	starożytnych	czasie zajęć
Indie i Chiny	<ul style="list-style-type: none"> - położenie geograficzne i warunki naturalne Indii i Chin - powstanie państw na Półwyspie Indyjskim oraz w dorzeczu Huang-ho i Jangcy - buddyzm - hinduizm - organizacja państwa chińskiego - konfucjanizm - osiągnięcia cywilizacji Indii i Chin 	<ul style="list-style-type: none"> - określa czas powstania cywilizacji Indii i Chin - poprawnie posługuje się terminami: Ariowie, kasta, system kastowy, buddyzm, hinduizm, nirwana, Wielki Mur Chiński - lokalizuje na mapie Indii i Chin - omawia położenie geograficzne oraz warunki naturalne cywilizacji indyjskiej i chińskiej - wymienia osiągnięcia cywilizacji indyjskiej i chińskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: Harappa, Mohendžo Daro, cytadela, terakotowa armia, humanitaryzm - zna i krótko charakteryzuje postaci Buddy i Konfucjusza 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia zasady funkcjonowania społeczeństwa indyjskiego za rządów Ariów - opisuje organizację państwa chińskiego - wyjaśnia przyczyny budowy Wielkiego Muru Chińskiego - charakteryzuje system filozoficzny stworzony przez Konfucjusza 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje założenia buddyzmu i hinduizmu - prezentuje zasięg terytorialny buddyzmu w przeszłości i współcześnie 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia wpływ konfucjanizmu na budowę Cesarstwa Chińskiego Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Od rysunków naskalnych do alfabetu	<ul style="list-style-type: none"> - ewolucja pisma - rodzaje pisma - materiały piśmiennicze - alfabet 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: piktogram, pismo klinowe, hieroglif, papirus, alfabet, Fenicjanie - wymienia rodzaje pisma, którymi posługiwały się ludy starożytne 	<ul style="list-style-type: none"> - podaje daty powstania poszczególnych rodzajów pisma - określa rolę pisma w starożytności - opisuje znaczenie alfabetu 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia przyczyny powstania pisma - przedstawia historię pisma - opisuje sposób produkcji papirusu 	<ul style="list-style-type: none"> - tłumaczy, na czym polega wyższość pisma alfabetycznego nad pismem obrazkowym 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia znaczenie powstania pisma dla rozwoju cywilizacji ludzkiej Ponadto:

	- osiągnięcia Fenicjan	- podaje nazwy materiałów piśmienniczych stosowanych w starożytności	stworzonego przez Fenicjan			- samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Tajemnice sprzed wieków – Jak odczytano pismo Egipcjan?	- Kamień z Rosetty - okoliczności odczytania pisma starożytnych Egipcjan - znaczenie hieroglifów egipskich	- poprawnie posługuje się terminami: hieroglif, pismo demotyczne i hieratyczne, alfabet grecki	- wyjaśnia, kim był i czym zastąpił Jean-François Champollion - poprawnie posługuje się terminami: Kamień z Rosetty, kartusz	- wyjaśnia zasady posługiwania się hieroglifami - podaje okoliczności odnalezienia Kamienia z Rosetty	- zna wydarzenia związane z datami: 1799 r., 1824 r. - opisuje, w jaki sposób odszyfrowano hieroglify egipskie - wymienia cechy charakteryzujące rzetelnego badacza	- ocenia wpływ pisma hieroglificznego na inne cywilizacje w obszarze Żyznego Półksiężycza Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć

ROZDZIAŁ II: ANTYCZNA GRECJA

<p>Świat Hellenów</p>	<ul style="list-style-type: none"> - położenie geograficzne i warunki naturalne Grecji - zajęcia Hellenów - organizacja miast-państw - kultura minojska i mykeńska - czynniki jednoczące Greków - kolonizacja grecka 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia położenie geograficzne i warunki naturalne Grecji - poprawnie posługuje się terminami: Hellada, Hellenowie, polis, agora, kolonizacja, kolonia, metropolia - lokalizuje na mapie Grecję - opisuje życie i zajęcia mieszkańców Grecji 	<ul style="list-style-type: none"> - określa ramy chronologiczne istnienia kultury minojskiej i mykeńskiej - poprawnie posługuje się terminami: kultura minojska, kultura mykeńska - wskazuje na mapie zasięg kolonizacji greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia wpływ warunków naturalnych na życie i zajęcia Greków, a także na organizację państwowości greckiej - opisuje wygląd greckiej polis - wymienia przyczyny kolonizacji greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje kulturę minojską i mykeńską - tłumaczy, jaką funkcję pełniła agora - przedstawia przebieg kolonizacji greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> - określa czynniki jednoczące Greków Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>Demokratyczne Ateny</p>	<ul style="list-style-type: none"> - zasady funkcjonowania demokracji ateńskiej - społeczeństwo Aten - instytucje władzy w Atenach - ostracyzm - wygląd starożytnych Aten 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: Ateny, Attyka, demokracja, zgromadzenie ludowe (eklezja), Akropol - lokalizuje na mapie Ateny - wymienia nazwy organów władzy ateńskiej polis - określa, które warstwy społeczne posiadały prawa polityczne, a które były ich pozbawione 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą 508 r. p.n.e. - przedstawia dokonania Peryklesa - poprawnie posługuje się terminami: demagog, strateg, ostracyzm, agora - charakteryzuje społeczeństwo Aten - opisuje życie codzienne i zajęcia Ateńczyków 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje podobieństwa i różnice między demokracją ateńską a współczesną - wyjaśnia, jaką rolę w demokracji ateńskiej odgrywał ostracyzm - opisuje wygląd starożytnych Aten 	<ul style="list-style-type: none"> - prezentuje proces kształtowania się demokracji ateńskiej - ocenia dokonania Peryklesa i jego zasługi w rozwoju demokracji ateńskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - formułuje wnioski dotyczące wpływu demokracji ateńskiej na rozwój państw demokratycznych w przyszłości Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i

			- omawia cechy charakterystyczne demokracji			wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
W starożytnej Sparcie	- Sparta - mieszkańcy Sparty - ustrój Sparty - wychowanie spartańskie - obyczaje Spartan	- poprawnie posługuje się terminami: Sparta, Lakonia, heloci, periojkowie - lokalizuje na mapie Spartę - opisuje życie i zajęcia Spartan - omawia charakterystyczne cechy ustroju Sparty - tłumaczy, na czym polegało wychowanie spartańskie	- określa, kim był i czym zastąpił Likurg - poprawnie posługuje się terminami: geruzja (rada starszych), eforzy, zgromadzenie ludowe - omawia zadania organów władzy w polis - charakteryzuje społeczeństwo spartańskie - wyjaśnia znaczenie powiedzeń: „z tarczą lub na tarczy”, „mówić lakonicznie”	- określa rolę i zadania królów spartańskich - tłumaczy, jaką pozycję w społeczeństwie spartańskim zajmowały kobiety - przedstawia okoliczności upadku państwa spartańskiego - wskazuje różnice między ustrojem Sparty i Aten	- dokonuje oceny ustroju Sparty - przedstawia związek między małą liczbą Spartan a ich sposobem wychowania i życia - ocenia reguły, którym podlegało życie Spartan	- wskazuje genezę różnic ustrojowych starożytnej Grecji Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Wojny perskie	- armia grecka - skutki wojen grecko-perskich - organizacja armii	- zna wydarzenie związane z datą VI w. p.n.e. - poprawnie posługuje się terminami: hoplita, falanga,	- zna wydarzenia związane z datami: 490 r. p.n.e., 480 r. p.n.e., 479 r. p.n.e. - wymienia dokonania i	- omawia wygląd i uzbrojenie greckiego hoplity - opisuje wygląd	- omawia dokonania greckich dowódców - wyjaśnia pochodzenie	- określa wpływ wojen grecko-perskich na późniejsze dzieje

	<p>greckiej</p> <ul style="list-style-type: none"> - przyczyny konfliktów <p>grecko-perskich</p> <ul style="list-style-type: none"> - przebieg wojen Greków z Persami - najświetniejsi dowódcy greccy 	<p>Persja, Maraton, Termopile, Salamina, Plateje</p> <ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje na mapie Persję i Grecję - wymienia główne przyczyny wojen grecko-perskich - wskazuje na mapie trasy wypraw Persów przeciwko Grekom oraz miejsca najważniejszych bitew 	<p>wyjaśnia znaczenie postaci: Dariusza, Kserksesa, Miltiadesa, Leonidasa i Temistoklesa</p> <ul style="list-style-type: none"> - analizuje przyczyny wojen grecko-perskich - poprawnie posługuje się terminami: hoplon, Nieśmiertelni, triera - opisuje taktykę walki stosowaną przez Greków 	<p>triery</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia przebieg konfliktu grecko-perskiego - wyjaśnia symboliczne znaczenie słów: „Termopile”, „Przechodniu, powiedz Sparcie, że tu leżymy, wierni jej prawom” - podaje podstawowe informacje dotyczące państwa perskiego 	<p>tradycji biegu maratońskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia postawę wojowników spartańskich walczących pod Termopilami - tłumaczy, jakie czynniki zdecydowały o ostatecznym sukcesie Greków 	<p>starożytnej Grecji</p> <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>Wierzenia starożytnych Greków</p>	<ul style="list-style-type: none"> - bogowie greccy - świątynie i obrzędy - wyrocznia - Akropol - mitologia grecka 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: Olimp, wyrocznia, Akropol, mit, heros - lokalizuje na mapie Olimp i Delfy - podaje imiona głównych bogów i bogiń greckich oraz dziedziny życia, którym patronowali - wymienia imiona najświetniejszych herosów greckich 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: tytani, Pytia - charakteryzuje system wierzeń starożytnych Greków - wskazuje atrybuty poszczególnych bóstw 	<ul style="list-style-type: none"> - określa rolę wyroczni w życiu Greków - opisuje wygląd ateńskiego Akropolu - wyjaśnia znaczenie mitu o Prometeuszu - tłumaczy, na czym polega postawa prometejska 	<ul style="list-style-type: none"> - tłumaczy rolę mitów w życiu Greków - odszukuje w mitach wartości uniwersalne 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia rolę religii jako czynnika jednoczącego Greków <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób

						- wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Igrzyska olimpijskie	<ul style="list-style-type: none"> - sport w życiu Greków - związek zawodów sportowych z religią - przebieg starożytnych igrzysk olimpijskich - greckie obiekty sportowe - bohaterowie antycznych igrzysk 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 776 r. p.n.e., 1896 r. - poprawnie posługuje się terminami: gimnazjon, igrzyska, olimpiada, Olimpia, pięciobój olimpijski - lokalizuje na mapie Olimpię - wymienia dyscypliny sportowe znane starożytnym Grekom 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą 393 r. n.e. - poprawnie posługuje się terminami: agon, hipodrom - wyjaśnia rolę sportu w życiu Greków - opisuje przebieg starożytnych igrzysk olimpijskich 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje sposób traktowania zwycięzców igrzysk przez Greków - przedstawia podobieństwa i różnice między starożytnymi a współczesnymi igrzyskami olimpijskimi 	<ul style="list-style-type: none"> - określa rolę igrzysk olimpijskich w podtrzymywaniu jedności starożytnej Hellady 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia ideę starożytnych i współczesnych igrzysk olimpijskich Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Kultura starożytnej Grecji	<ul style="list-style-type: none"> - teatr grecki - literatura grecka - malarstwo i rzeźba - architektura - najwięksi przedstawiciele kultury greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, kim byli Homer i Fidiasz oraz podaje tytuły ich dzieł - poprawnie posługuje się terminami: Wielkie Dionizje, koturny, dramat, tragedia, komedia, „Iliada”, „Odyseja” - przedstawia okoliczności 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: ok. 750 r. p.n.e., ok. 534 r. p.n.e. - krótko charakteryzuje postaci: Sofoklesa, Arystofanesa i Myrona, wymieniając ich kluczowe dzieła 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia zasady obowiązujące w teatrze greckim - przedstawia różnice między grecką tragedią a komedią - opisuje wygląd teatru greckiego 	<ul style="list-style-type: none"> - przytacza najważniejsze informacje dotyczące treści „Iliady” i „Odysei” - wskazuje cechy charakterystyczne rzeźby i malarstwa 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje społeczną rolę teatru w starożytnej Grecji i współcześnie Ponadto: - samodzielnie

		<p>narodzin teatru greckiego</p> <ul style="list-style-type: none"> - prezentuje najważniejsze osiągnięcia kultury greckiej - wymienia nazwy greckich porządków architektonicznych 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: skene, proskenion, orchestra, theatron, meandry, malarstwo czarnofigurowe i czerwonofigurowe - opisuje przebieg Wielkich Dionizji 	<ul style="list-style-type: none"> - określa różnice pomiędzy porządkami architektonicznymi występującymi w starożytnej Grecji - podaje nazwy stylów malarskich stosowanych przez starożytnych Greków 	<p>greckiego</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia rolę teatru w życiu starożytnych Greków 	<p>formułuje opinie i wnioski</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Filozofowie i wynalazcy	<ul style="list-style-type: none"> - filozofia grecka - najśłynniejsze greckie szkoły - matematyka - historia i geografia - najwybitniejsi reprezentanci nauki greckiej - greckie wynalazki 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, kim byli i czym zasłynęli: Sokrates, Platon, Arystoteles, Pitagoras, Herodot, Tukidydes, Archimedes - poprawnie posługuje się terminami: filozofia, logika - wymienia zagadnienia będące przedmiotem zainteresowania filozofów - opisuje dokonania przedstawicieli nauki greckiej 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: VII–VI w. p.n.e., V w. p.n.e., IV w. p.n.e., III w. p.n.e., II w. n.e. - krótko charakteryzuje dokonania: Heraklita z Efezu, Demokryta z Abdery, Talesa z Miletu, Euklidesa, Klaudiusza Ptolemeusza - poprawnie posługuje się terminami: Akademia Platońska, Liceum, klepsydra 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje okoliczności narodzin filozofii - przedstawia poglądy najśłynniejszych filozofów greckich 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia rolę filozofii w życiu starożytnych Greków - ocenia wkład greckich filozofów i wynalazców w rozwój różnych dziedzin nauki 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje kontynuację myśli filozoficznej starożytnych Greków we współczesnych systemach filozoficznych (na wybranych przykładach) <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w

						czasie zajęć
Tajemnice sprzed wieków – Czy „ogniste zwierciadła” Archimedes’a istniały naprawdę?	- osiągnięcia Archimedes’a - „ogniste zwierciadła”			- przedstawia dokonania Archimedes’a - poprawnie posługuje się terminami: „ogniste zwierciadła”, eureka (heureka) - wymienia wynalazki Archimedes’a i omawia ich zastosowanie	- wyjaśnia domniemaną zasadę działania „ognistych zwierciadeł” - tłumaczy konieczność wykorzystania różnych metod badawczych dla potwierdzenia autentyczności zjawisk i wydarzeń historycznych	- samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Podboje Aleksandra Macedońskiego	- Grecja po wojnach perskich - Aleksander Macedoński - wyprawa Aleksandra przeciwko Persji - imperium macedońskie - kultura hellenistyczna - państwa hellenistyczne	- określa, kim byli i czym zastąpili Filip II i Aleksander Wielki - poprawnie posługuje się terminami: Związek Morski, wojna peloponeska, Issos, Gaugamela, kultura hellenistyczna - lokalizuje na mapie Macedonię - wskazuje na mapie trasę wyprawy Aleksandra, miejsca najważniejszych bitew i zajęte terytoria	- zna wydarzenia związane z datami: 334 p.n.e., 333 r. p.n.e., 331 r. p.n.e., 323 r. p.n.e. 338 r. p.n.e. - przedstawia dokonania Dariusza III - poprawnie posługuje się terminami: Cheronea, węzeł gordyjski - wyjaśnia przyczyny i skutki wojny peloponeskiej - podaje przyczyny i skutki podboju Persji przez Aleksandra	- opisuje proces tworzenia potęgi Macedonii przez Filipa II - opisuje przebieg wyprawy Aleksandra przeciwko Persom - omawia sytuację w Grecji po zakończeniu wojen z Persją - omawia organizację imperium macedońskiego - podaje cechy	- wyjaśnia znaczenie klęski Greków w bitwie pod Cheroneą - wymienia okoliczności powstania państw hellenistycznych - ocenia wpływ jednostki na proces kształtowania dziejów	- dokonuje analizy upadku starożytnego świata Grecji i sukcesu Macedonii Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób

				charakterystyczne kultury hellenistycznej		- wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Tajemnice sprzed wieków – Jak wyglądała latarnia morska na Faros?	- latarnia na Faros - badania archeologiczne pozostałości po latarni			- przedstawia dokonania postaci: Sostratosa, Ptolemeusza I, Ptolemeusza II - lokalizuje na mapie wyspę Faros i port w Aleksandrii - omawia okoliczności budowy latarni na Faros	- opisuje prawdopodobny wygląd latarni - wyjaśnia znaczenie prowadzenia badań archeologicznych dla lepszego poznania historii i dokonań człowieka	- określa ekonomiczną i strategiczną rolę latarni morskiej na Faros i portu w Aleksandrii Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
ROZDZIAŁ III: IMPERIUM RZYMSKIE						
Początki Rzymu	- Italia – położenie geograficzne i warunki naturalne - legenda o założeniu Rzymu - monarchia rzymska	- zna wydarzenie związane z datą 753 r. p.n.e. - poprawnie posługuje się terminami: wilczyca kapitolńska, patrycjusz, plebejusz	- zna wydarzenia związane z datami: 389 r. p.n.e., 509 r. p.n.e - przedstawia postacie legendarnych założycieli Rzymu: Romulusa i Remusa	- omawia okoliczności obalenia monarchii w Rzymie - określa rolę i zadania poszczególnych	- wymienia imiona królów panujących w Rzymie - charakteryzuje panowanie kolejnych władców	- porównuje wpływ warunków naturalnych na kierunki rozwoju cywilizacji rzymskiej i

	<p>i jej upadek</p> <ul style="list-style-type: none"> - społeczeństwo Rzymu - podbój Italii przez Rzymian 	<ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje na mapie Italię i Rzym - omawia położenie geograficzne i warunki naturalne panujące w Italii - określa ramy chronologiczne istnienia monarchii w Rzymie - wymienia nazwy warstw społecznych w starożytnym Rzymie 	<ul style="list-style-type: none"> - opowiada legendę o założeniu Rzymu - poprawnie posługuje się terminami: Etruskowie, Italikowie, Latynowie, Lacjum, Galowie - wskazuje na mapie terytoria w Italii podbite przez Rzymian 	<p>warstw społecznych starożytnego Rzymu</p> <ul style="list-style-type: none"> - podaje nazwy ludów italskich podbitych przez wojska rzymskie 	<p>rzymskich</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia etapy podboju Italii przez Rzymian - wyjaśnia znaczenie wyrażenia „pyrrusowe zwycięstwo” 	<p>greckiej</p> <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>Tajemnice sprzed wieków</p> <p>– Jak poznano pochodzenie Etrusków?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - pochodzenie Etrusków - osiągnięcia cywilizacji etruskiej 			<ul style="list-style-type: none"> - określa, kim był i czym zastąpił Herodot - lokalizuje na mapie siedziby Etrusków w Italii - wskazuje na mapie prawdopodobne miejsca pochodzenia Etrusków - wymienia osiągnięcia cywilizacji etruskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - określa, kim był i czym zastąpił Dionizjusz z Halikarnasu - omawia organizację państwa etruskiego - opisuje tryb życia i zajęcia Etrusków - dostrzega rolę współczesnych technologii w procesie poznawania dziejów 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje osiągnięcia cywilizacji etruskiej z osiągnięciami wcześniejszych cywilizacji starożytnych <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w

						twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Republika rzymska	<ul style="list-style-type: none"> - ustrój państwa rzymskiego - urzędnicy rzymscy - zasady funkcjonowania republiki - rola plebejuszy w państwie rzymskim 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: republika, zgromadzenie ludowe, senat, konsul, pretor, cenzor, edyl, kwestor, trybun ludowy, <i>veto</i> - omawia zadania zgromadzenia ludowego, senatu 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: kolegalność, dyktator, liktor - przedstawia zasady funkcjonowania republiki rzymskiej - omawia zadania poszczególnych urzędników rzymskich 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje podobieństwa i różnice między demokracją ateńską a republiką rzymską 	<ul style="list-style-type: none"> - określa istotę sporu o prawa polityczne plebejuszy i sposób jego rozwiązania - podaje cechy, które powinien posiadać wzorowy obywatel Rzymu 	<ul style="list-style-type: none"> - analizuje istotę republiki rzymskiej jako formy państwa <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Podboje Rzymu	<ul style="list-style-type: none"> - armia rzymska - wojny punickie - ekspansja Rzymu po wojnach punickich - podbój Galii przez Juliusza Cezara 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 264–241 r. p.n.e., 218–201 r. p.n.e., 149–146 r. p.n.e. - określa, kim byli i czym zastąpili: Hannibal, Juliusz Cezar - poprawnie posługuje się 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 216 r. p.n.e., 202 r. p.n.e., 52 r. p.n.e. - określa, kim byli i czym zastąpili: Scypion, Wercyngetoryks - poprawnie posługuje się terminami: oddział 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia przebieg wojen punickich - opisuje wygląd i elementy uzbrojenia rzymskiego legionisty - wymienia typy oddziałów wchodzących w skład 	<ul style="list-style-type: none"> - prezentuje dokonania Hannibala i określa ich znaczenie - charakteryzuje taktykę walki stosowaną przez Rzymian 	<ul style="list-style-type: none"> - dokonuje analizy porównawczej taktyki walki Rzymian, Greków i Macedończyków <p>Ponadto:</p>

		<p>terminami: legion, wojny punickie, Kartagina, Imperium Rzymskie</p> <p>- wskazuje na mapie terytoria zajęte przez Rzymian podczas wojen punickich</p>	<p>inżynieryjny, Kanny, Zama, Alezja</p> <p>- określa przyczyny i skutki wojen punickich</p> <p>- wskazuje na mapie terytoria zajęte przez Rzymian w II i I w. p.n.e.</p>	armii		<p>- samodzielnie formułuje opinie i wnioski</p> <p>- rozwiązuje problemy w twórczy sposób</p> <p>- wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć</p>
Upadek republiki rzymskiej	<p>- skutki podbojów rzymskich</p> <p>- niewolnictwo w Rzymie – powstanie Spartakusa</p> <p>- kryzys republiki rzymskiej</p> <p>- wojny domowe</p> <p>- rządy Juliusza Cezara</p>	<p>- zna wydarzenia związane z datami: 44 r. p.n.e., 31 r. p.n.e.</p> <p>- określa, kim byli i czym zastąpili: Spartakus, Oktawian, Kleopatra</p> <p>- poprawnie posługuje się terminami: prowincja, namiestnik, łuk triumfalny, gladiator</p> <p>- wymienia korzyści, jakie Rzym czerpał z posiadania prowincji</p> <p>- wyjaśnia, skąd pochodzili niewolnicy rzymscy</p>	<p>- zna wydarzenia związane z datami: 71 r. p.n.e., 60 r. p.n.e., 48 r. p.n.e.</p> <p>- określa, kim byli i czym zastąpili: Pompejusz, Krassus, Marek Antoniusz</p> <p>- poprawnie posługuje się terminami: triumf, sieciarz, samnita, arystokracja, Farsalos, Akcjum</p> <p>- omawia rolę triumfu w starożytnym Rzymie</p> <p>- omawia skutki podbojów rzymskich</p> <p>- podaje przyczyny i przejawy kryzysu republiki rzymskiej</p> <p>- przedstawia sytuację niewolników w państwie</p>	<p>- charakteryzuje sposób organizacji prowincji rzymskich</p> <p>- opisuje przebieg pochodu triumfalnego</p> <p>- wyjaśnia, na czym polegały walki gladiatorów</p> <p>- omawia przebieg powstania Spartakusa</p> <p>- wymienia dokonania Juliusza Cezara</p> <p>- przedstawia okoliczności śmierci Kleopatry</p>	<p>- prezentuje przebieg wojen domowych w Rzymie</p> <p>- lokalizuje na mapie miejsca bitew z okresu wojen domowych</p>	<p>- dokonuje analizy porównawczej ustroju republiki rzymskiej sprzed i w trakcie dyktatury Gajusza Juliusza Cezara</p> <p>Ponadto:</p> <p>- samodzielnie formułuje opinie i wnioski</p> <p>- rozwiązuje problemy w twórczy sposób</p> <p>- wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć</p>

			rzymskim			
Cesarstwo rzymskie	<ul style="list-style-type: none"> - organizacja i ustrój cesarstwa - panowanie Oktawiana Augusta - rozwój terytorialny cesarstwa - rzymskie drogi - barbarzyńcy 	<ul style="list-style-type: none"> - określa, kim był i czym zasłynął Oktawian August - poprawnie posługuje się terminami: pryncypat, cesarz, cesarstwo, barbarzyńcy - określa znaczenie dróg dla funkcjonowania Imperium Rzymskiego - wymienia nazwy towarów sprowadzanych do Rzymu - wskazuje na mapie prowincje podbite przez Rzymian w okresie cesarstwa 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia dokonania Trajana - poprawnie posługuje się terminami: <i>pax romana</i>, romanizacja, bursztynowy szlak, limes, Wał Hadriana, Dakowie - lokalizuje na mapie bursztynowy szlak - opowiada, w jaki sposób budowano drogi w państwie rzymskim - wyjaśnia zasady pryncypatu - omawia relacje cesarstwa z barbarzyńskimi sąsiadami 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia sytuację w państwie rzymskim po zakończeniu wojen domowych - określa zakres władzy cesarza - wyjaśnia znaczenie powiedzenia: „Wszystkie drogi prowadzą do Rzymu” - przedstawia organizację państwa rzymskiego za czasów cesarstwa 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia słuszność twierdzenia, że cesarstwo było „komedią republiki” - omawia sposób funkcjonowania gospodarki 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia politykę cesarstwa w okresie <i>pax romana</i> Ponadto: <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Życie w Wiecznym Mieście	<ul style="list-style-type: none"> - miasto Rzym - domy Rzymian - religia rzymska - Forum Romanum - architektura rzymska 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: Forum Romanum, łaźnia (termy), amfiteatr, westalki - omawia funkcje Forum Romanum i łaźni rzymskich - wymienia rozrywki starożytnych Rzymian - podaje imiona najważniejszych bogów 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: atrium, perystyl, Ołtarz Pokoju - opisuje wygląd starożytnego Rzymu - opisuje wygląd domu bogatego Rzymianina - przedstawia system wierzeń rzymskich 	<ul style="list-style-type: none"> - określa warunki życia w mieście - porównuje Forum Romanum z ateńską agorą - określa podobieństwa między religią rzymską a grecką - opisuje wygląd 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje różnice w sposobie życia zamożnych i ubogich Rzymian - omawia zmiany w wyglądzie Rzymu wprowadzone za panowania Oktawiana Augusta - wyjaśnia przyczyny 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje styl życia mieszkańca starożytnego Rzymu i starożytnych Aten Ponadto: <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i

		rzymskich		rzymskiej świątyni	popularności kultu bogów przejętego od ludności z terenów podbitych	wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Tajemnice sprzed wieków – Jak odkryto Pompeje?	- okoliczności zniszczenia miasta - odkrycie ruin Pompejów - wygląd starożytnego miasta			- zna wydarzenie związane z datą 79 r. n.e. - lokalizuje na mapie Pompeje - określa okoliczności zniszczenia miasta - opisuje wygląd rzymskiego domu na podstawie wykopalisk w Pompejach	- zna wydarzenia związane z datami: 1748 r., 1861 r. - przedstawia dokonania Giuseppe Fiorellego - omawia wygląd Pompejów - wyjaśnia, na czym polega praca archeologa	- ocenia wpływ odkrycia ruin Pompejów dla rozwoju wiedzy o Imperium Rzymskim Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Osiągnięcia Rzymian	- związki między kulturą rzymską i grecką	- określa, kim byli i czym zastąpili: Wergiliusz, Horacy, Owidiusz, Liwiusz, Tacyt,	- zna wydarzenia związane z datami: 449 r. p.n.e., 125 r. n.e., 70–82 r. n.e.	- wskazuje przejawy oddziaływania kultury greckiej na rzymską	- wyjaśnia rolę prawa rzymskiego jako podstawy	- ocenia wkład Rzymian w rozwój kultury i jej wpływ

	<ul style="list-style-type: none"> - Koloseum - akwedukty - prawo rzymskie - literatura rzymska 	<p>Swetoniusz</p> <ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: Koloseum, akwedukt, Prawo XII tablic, Kodeks Justyniana - wymienia osiągnięcia kultury i architektury rzymskiej - wyjaśnia, do czego służyły Koloseum i akwedukty - podaje nazwy rzymskich zbiorów praw - wymienia przedstawicieli rzymskiej literatury i historii 	<ul style="list-style-type: none"> - określa, kim byli i czym zastąpili: Galen, Wespazjan, Tytus, Justynian, Mecenas - poprawnie posługuje się terminami: mozaika, mecenas - przedstawia sposób budowy akweduktów - omawia najważniejsze zasady prawne obowiązujące w starożytnym Rzymie 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje wygląd i funkcje Koloseum - omawia osiągnięcia rzymskie w dziedzinie prawa - wymienia dokonania przedstawicieli rzymskiej literatury i historii 	<p>współcześnie funkcjonujących systemów prawnych</p> <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Pierwsi chrześcijanie	<ul style="list-style-type: none"> - Palestyna w czasach rzymskich - Jezus i jego nauki - powstanie i rozwój chrześcijaństwa - symbole chrześcijańskie - zasady wiary chrześcijańskiej - prześladowania pierwszych 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą 7–4 r. p.n.e. - opisuje działalność i znaczenie postaci: Heroda Wielkiego, Poncjusza Piłata, Pawła z Tarsu - poprawnie posługuje się terminami: Mesjasz, apostołowie, chrześcijaństwo, Pismo Święte, Ewangelia, katolicy, papież - charakteryzuje działalność 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 303–304 r., 313 r., 392 r. - określa, kim byli i czym zastąpili: Trajan, Konstantyn Wielki, Teodozjusz Wielki - poprawnie posługuje się terminami: chrystogram, teologia, sobór, heretyk, zabobon - przedstawia okoliczności, w których chrześcijaństwo 	<ul style="list-style-type: none"> - określa sytuację narodu żydowskiego pod panowaniem Rzymian - omawia działalność apostołów - wyjaśnia przyczyny popularności chrześcijaństwa w starożytnym Rzymie - podaje przyczyny prześladowań 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje organizację Kościoła chrześcijańskiego w pierwszych wiekach jego istnienia - wskazuje przyczyny i konsekwencje sporów wewnątrz Kościoła chrześcijańskiego <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w

	<p>chrześcijan</p> <ul style="list-style-type: none"> - zwycięstwo religii chrześcijańskiej - podziały w Kościele chrześcijańskim 	<p>Jezusa z Galilei</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia imiona autorów Ewangelii - omawia najważniejsze zasady wiary chrześcijańskiej - określa symbole chrześcijaństwa 	<p>stało się religią panującą w Rzymie</p> <ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje na mapie zasięg chrześcijaństwa do V w. n.e. 	<p>chrześcijan</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia nazwy odłamów religii chrześcijańskiej - podaje nazwy ksiąg wchodzących w skład Nowego Testamentu 		<p>twórczy sposób</p> <ul style="list-style-type: none"> - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>Koniec świata starożytnego</p>	<ul style="list-style-type: none"> - kryzys cesarstwa rzymskiego - podział cesarstwa - wędrówka ludów - Hunowie - upadek cesarstwa zachodniorzymskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 395 r., 476 r. - wyjaśnia, kim byli i czym zastąpili: Konstantyn Wielki, Teodozjusz Wielki - poprawnie posługuje się terminami: wielka wędrówka ludów, barbarzyńcy - wskazuje na mapie linię podziału cesarstwa rzymskiego na część wschodnią i zachodnią - wymienia nazwy plemion barbarzyńskich atakujących cesarstwo - lokalizuje na mapie tereny cesarstwa objęte wędrówką ludów 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą 451 r. - wyjaśnia, kim byli i czym zastąpili: Atylla Dioklecjan Odoaker, Romulus Augustulus - poprawnie posługuje się terminami: Wandal, Hun - określa wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku cesarstwa zachodniorzymskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia sytuację w państwie rzymskim w III i IV w. - wskazuje przejawy kryzysu w państwie rzymskim - określa sytuację Rzymu w czasie wędrówki ludów - opisuje tryb życia Hunów - wyjaśnia, w jaki sposób barbarzyńcy przyczynili się do zniszczenia Rzymu 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje próby reform podejmowane przez cesarzy rzymskich: Dioklecjana, Konstantyna i Teodozjusza - omawia symboliczne znaczenie daty 476 r. 	<ul style="list-style-type: none"> - dokonuje oceny wpływu wewnętrznych i zewnętrznych przyczyn upadku cesarstwa Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć

ROZDZIAŁ IV: POCZĄTKI ŚREDNIOWIECZA

<p>1. Bizancjum</p>	<ul style="list-style-type: none"> - sytuacja w Bizancjum po upadku Rzymu - panowanie Justyniana I Wielkiego - wzrost znaczenia Konstantynopola - Hagia Sophia - kultura i nauka w Bizancjum - początki rozłamu w Kościele chrześcijańskim 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą 395 r. - określa, kim był i czym zasłynął Justynian I Wielki - poprawnie posługuje się terminami: Bizancjum, Hagia Sophia, katolicyzm, prawosławie - lokalizuje na mapie Konstantynopol i cesarstwo bizantyjskie - wymienia nazwy terytoriów podbitych przez Justyniana 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 330 r., 527 r. - poprawnie posługuje się terminami: ogień grecki, ikona, bazylika - prezentuje osiągnięcia Bizancjum w dziedzinie kultury i nauki - określa wpływ warunków geograficznych na znaczenie Konstantynopola - poprawnie stosuje nazwy <i>katolicyzm</i> i <i>prawosławie</i> dla poszczególnych odłamów Kościoła chrześcijańskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje okoliczności powstania Konstantynopola - wymienia reformy wprowadzone przez Justyniana I Wielkiego - omawia ustrój Bizancjum - opisuje wygląd świątyni Hagia Sophia - wyjaśnia znaczenie określenia <i>Nowy Rzym</i> 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje sytuację w Bizancjum po upadku Rzymu - określa czynniki decydujące o sile militarnej Bizancjum - przedstawia sytuację Kościoła chrześcijańskiego po upadku cesarstwa zachodniorzymskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje różnice między Kościołem wschodnim a zachodnim Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>Początki islamu</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Arabowie - działalność Mahometa - islam – zasady wiary - meczet - podboje arabskie - nauka i kultura Arabów 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą 622 r. - poprawnie posługuje się terminami: islam, Allah, muzułmanie, hidżra, Koran, meczet, minaret - lokalizuje na mapie Półwysep Arabski oraz miasta: Mekkę i Medynę - omawia położenie geograficzne i warunki naturalne panujące na 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 630 r., 632 r., 711 r. - przedstawia dokonania Mahometa - poprawnie posługuje się terminami: szariat, dżihad, świątynia Kaaba, kalif, arabeska - wskazuje na mapie kierunki i zasięg podbojów Arabów - prezentuje osiągnięcia 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia okoliczności, w których doszło do powstania islamu - opisuje wygląd meczetu - omawia organizację państwa arabskiego - charakteryzuje stosunek Arabów do podbitych 	<ul style="list-style-type: none"> - określa rolę Arabów w rozpowszechnianiu osiągnięć ludów podbitych oraz rozwoju spuścizny starożytnych cywilizacji - dostrzega znaczenie idei świętej wojny dla rozprzestrzeniania się religii arabskiej 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje związki między islamem, chrześcijaństwem i judaizmem Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w

		<p>Półwyspie Arabskim</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje warunki życia i zajęcia Arabów - wymienia filary wiary arabskiej 	<p>arabskie w dziedzinie kultury i nauki</p>	<p>narodów</p>		<p>twórczy sposób</p> <ul style="list-style-type: none"> - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>Państwo Franków</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Europa zachodnia po upadku cesarstwa zachodniorzymskiego - Merowingowie i Karolingowie - Karol Wielki i odnowienie cesarstwa na zachodzie - kultura, nauka i sztuka w państwie Franków 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą 800 r. - określa, kim byli i czym zastąpili: Pepin Krótki, Karol Wielki - poprawnie posługuje się terminami: majordom, marchia, margrabia, hrabia, hrabstwo renesans karoliński - lokalizuje na mapie pierwotne siedziby Franków - opisuje życie codzienne i zajęcia Franków - określa zasięg terytorialny państwa Franków - wskazuje na mapie terytoria podbite przez Karola Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 496 r., 732 r., 814 r. - określa, kim byli i czym zastąpili: Chlodwig, Karol Młot, Einhard - poprawnie posługuje się terminami: arianizm, siedem sztuk wyzwolonych, minuskuła, retoryka, dialektyka, kaligrafia, manuskrypt, miniatura - wyjaśnia znaczenie przyjęcia chrztu przez Chlodwiga - przedstawia rozwój kultury i nauki za panowania Karola Wielkiego 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia sytuację polityczną w Europie zachodniej po upadku cesarstwa zachodniorzymskiego - omawia organizację państwa Franków - opisuje sposób przejścia władzy w państwie Franków przez dynastię Karolingów - prezentuje dokonania Karola Wielkiego - określa znaczenie koronacji cesarskiej Karola 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie zwycięstwa Franków w bitwie pod Poitiers - uzasadnia słuszność określenia <i>renesans karoliński</i> dla zmian w kulturze i nauce, które nastąpiły w VIII i IX w. - ocenia wpływ Karola Wielkiego na proces kształtowania się średniowiecznej Europy 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia związek między rozwojem kultury i nauki a utrzymaniem silnego państwa Ponadto: <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>Rzesza Ottonów</p>	<ul style="list-style-type: none"> - podział państwa Franków - cesarstwo Ottonów 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 843 r., 962 r. - określa, kim byli i czym 	<ul style="list-style-type: none"> - określa, kim byli i czym zastąpili: Ludwik Pobożny, Ludwik Niemiecki, Karol 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia okoliczności, w których doszło do podziału państwa 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje sytuację polityczną państwa niemieckiego po 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia znaczenie traktatu w Verdun dla dalszych

	<ul style="list-style-type: none"> - Otton I i Otton III - idea uniwersalizmu 	<p>zastąpili: Otton I, Otton III</p> <ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: traktat w Verdun, uniwersalizm - wymienia postanowienia traktatu w Verdun - lokalizuje na mapie państwa powstałe w wyniku podziału monarchii Karola Wielkiego 	<p>Łysy, Lotar, Henryk II</p> <ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminem: Rzesza Niemiecka, - wyjaśnia, w jaki sposób powstała Rzesza Niemiecka - omawia znaczenie koronacji cesarskiej Ottona I - tłumaczy, na czym polega idea uniwersalizmu 	<p>Karola Wielkiego</p> <ul style="list-style-type: none"> - omawia dokonania Ottona I i Ottona III - opisuje politykę następców Ottona III 	<p>wygaśnięciu dynastii Karolingów</p> <ul style="list-style-type: none"> - ocenia rolę Ottona I i Ottona III w kształtowaniu się średniowiecznej Europy 	<p>losów politycznych Europy</p> <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Najazdy Normanów	<ul style="list-style-type: none"> - Normanowie – życie i zajęcia ludności - religia Normanów - podboje wikingów - powstanie państw skandynawskich - okoliczności pojawienia się Normanów w Ameryce 	<p>określa, kim był i czym zastąpił Wilhelm Zdobywca</p> <ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminem Normanowie (wikingowie) - lokalizuje na mapie siedziby Normanów - omawia warunki naturalne i położenie geograficzne Półwyspu Skandynawskiego - opisuje warunki życia i zajęcia ludności normańskiej 	<p>zna wydarzenie związane z datą 1066 r.</p> <ul style="list-style-type: none"> - określa, kim byli i czym zastąpili: Leif Eriksson, Robert Giuscard - poprawnie posługuje się terminami: runy, drakkary, snekkary, kościół klepkowy - podaje przyczyny wypraw organizowanych przez Normanów - omawia osiągnięcia Normanów w dziedzinie 	<p>przedstawia system wierzeń Normanów</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisuje wygląd łodzi wikingów i uzbrojenia wojowników normańskich - wskazuje czynniki, które zadecydowały o sukcesie podbojów normańskich - opisuje okoliczności, w których Normanowie pojawili 	<p>prezentuje okoliczności, w których doszło do powstania państw skandynawskich</p> <ul style="list-style-type: none"> - dostrzega związek między przyjęciem chrześcijaństwa a zaprzestaniem wypraw rabunkowych Normanów 	<p>ocenia wpływ najazdów Normanów na kształt średniowiecznej Europy</p> <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w

		<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje na mapie kierunki ekspansji wikingów - wymienia państwa powstałe na terenie Skandynawii 	sztuki i rzemiosła	się w Ameryce		<p>twórczy sposób</p> <ul style="list-style-type: none"> - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>Tajemnice sprzed wieków</p> <p>– Sekrety tkaniny z Bayeux</p>	<ul style="list-style-type: none"> - podbój Anglii przez Normanów - historia tkaniny z Bayeux - wyniki badań nad tkaniną z Bayeux 			<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą 1066 r. - przedstawia dokonania Wilhelma Zdobywcy - poprawnie posługuje się terminem tkanina z Bayeux - opisuje, co zostało przedstawione na tkaninie z Bayeux - wyjaśnia, w jaki sposób określa się wiek i pochodzenie źródeł historycznych - opisuje przebieg podboju Anglii przez Wilhelma Zdobywcę 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenie związane z datą 1070 r. - określa, kim byli i czym zastąpili: Edward Wyznawca, Harold - tłumaczy, na czym polega trudność w ustaleniu autorów dzieł średniowiecznych - opowiada o dziejach tkaniny z Bayeux 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia znaczenie źródeł ikonograficznych dla rozwoju współczesnej historiografii <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>Słowianie i Węgrzy</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wędrówka Słowian - pierwsze państwa 	<ul style="list-style-type: none"> - określa, kim byli i czym zastąpili Cyryl i Metody 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: IV–V w., VII w., IX w., 863 r., 955 r., 988 r., 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia organizację plemion słowiańskich 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia dokonania Włodzimierza 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje warunki tworzenia się i

	<p>słowiańskie</p> <ul style="list-style-type: none"> - działalność Cyryla i Metodego - najazdy Węgrów - powstanie Rusi 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminem Słowianie - dokonuje podziału Słowian na grupy (zachodnią, wschodnią, południową) - wskazuje na mapie położenie pierwszych państw słowiańskich i Węgier - omawia warunki życia i zajęcia Słowian 	<p>1001 r.</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawia dokonania postaci: Samona, Roścysława, Świętopełka, Włodzimierza Wielkiego, Stefana Wielkiego - poprawnie posługuje się terminami: głagolica, cyrylica, latopis, Lechowe Pole 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia okoliczności powstania pierwszych państw słowiańskich i państwa węgierskiego - opisuje działalność misyjną Cyryla i Metodego - wyjaśnia, jakie znaczenie dla utrzymania i rozwoju państwowości słowiańskiej miała decyzja władców o przyjęciu chrztu 	<p>Wielkiego i Stefana Wielkiego</p> <ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje okoliczności powstania państwa ruskiego 	<p>rozwoju pierwszych państw słowiańskich</p> <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>Między papieżem a cesarstwem</p>	<ul style="list-style-type: none"> - kryzys kościoła w X w. - reforma kościoła - schizma wschodnia - spór o inwestyturę 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: X w., 1054 r., 1122 r. - przedstawia dokonania postaci: Grzegorza VII i Henryka IV - poprawnie posługuje się terminami: schizma wschodnia, prawosławie, inwestytura, konkordat wormacki - wymienia przejawy kryzysu 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: X w., 1075 r., 1077r. - określa, kim był i czym zastąpił Sylwester II - poprawnie posługuje się terminami: Cluny, dyktat papieski, prawo kanoniczne, ekskomunika, prawosławie, Canossa, synod - omawia przyczyny i konsekwencje schizmy 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje sytuację w Kościele chrześcijańskim w X w. - omawia dokonania papieża Sylwestra II - przedstawia okoliczności, w których doszło do schizmy wschodniej - opisuje przebieg sporu i sposób, w jaki 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polegał spór o inwestyturę - tłumaczy znaczenie powiedzenia: „pójść do Cannosy” 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje i ocenia źródła konfliktów w Kościele w okresie wczesnego średniowiecza <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje

		<p>w Kościele w X w.</p> <ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje na mapie Cluny - wskazuje na mapie zasięg wpływów Kościoła katolickiego i prawosławnego 	<p>wschodniej dla Kościoła i jego wyznawców</p>	<p>został rozwiązany</p> <ul style="list-style-type: none"> - podaje najistotniejsze treści zawarte w Dyktacie papieskim Grzegorza VII 		<p>problemy w twórczy sposób</p> <ul style="list-style-type: none"> - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
--	--	--	---	---	--	---

ROZDZIAŁ V: POLSKA PIERWSZYCH PIASTÓW

<p>Pradzieje ziem polskich</p>	<ul style="list-style-type: none"> - kultury archeologiczne na ziemiach polskich - Biskupin - gospodarka ziem polskich - religia Słowian 			<ul style="list-style-type: none"> - określa ramy chronologiczne istnienia kultur archeologicznych na ziemiach polskich - poprawnie posługuje się terminami: kurhan, kamienne kręgi, kultura archeologiczna, dymarka - przedstawia najważniejsze odkrycia archeologiczne na ziemiach polskich - opisuje wygląd osady w Biskupinie - omawia warunki naturalne panujące 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, na czym polega trudność w badaniu historii kultur archeologicznych na ziemiach polskich - wymienia nazwy kultur archeologicznych obecnych na ziemiach polskich - charakteryzuje kontakty gospodarcze mieszkańców ziem polskich z przedstawicielami cywilizacji śródziemnomorskich 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje i ocenia poziom rozwoju cywilizacyjnego ziem polskich w odniesieniu do reszty Europy <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
--------------------------------	--	--	--	--	---	--

				<p>na ziemiach polskich</p> <ul style="list-style-type: none"> - lokalizuje na mapie Biskupin - wskazuje na mapie siedziby plemion słowiańskich - omawia system wierzeń słowiańskich - wymienia nazwy plemion słowiańskich zamieszkujących ziemie polskie 		
<p>Tajemnice sprzed wieków</p> <p>– Kiedy powstała osada w Biskupinie?</p>	<ul style="list-style-type: none"> - okoliczności powstania osady w Biskupinie - dendrochronologia 			<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: VIII w. p.n.e., 1933 r. - określa, kim byli i czym zastąpili: Walenty Szwajcer, Józef Kostrzewski - poprawnie posługuje się terminem dendrochronologia - przedstawia okoliczności odkrycia osady w Biskupinie 	<ul style="list-style-type: none"> - określa, jakie informacje może zdobyć historyk dzięki zastosowaniu metody dendrochronologicznej - wskazuje problemy wynikające z zastosowania metody dendrochronologii 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia i ocenia korzyści płynące z zastosowania różnych nauk pomocniczych historii w badaniach przeszłości <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w

						twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Początki państwa polskiego	<ul style="list-style-type: none"> - plemiona polskie - państwo Mieszka I - organizacja państwa Mieszka I - chrzest Polski - Dagome iudex - podboje Mieszka I 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 966 r., 972 r. - przedstawia dokonania Mieszka I - poprawnie posługuje się terminami: drużyna książęca, woj, danina - wymienia nazwy plemion słowiańskich zamieszkujących ziemie polskie i wskazuje na mapie ich siedziby - lokalizuje na mapie główne grody w państwie Mieszka I - opisuje okoliczności przyjęcia chrztu przez Mieszka I 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: IX w., 991 r. - wyjaśnia, kim byli i czym zastąpili: Ibrahim ibn Jakub, Jordan, Dobrawa - poprawnie posługuje się terminami: „Geograf Bawarski”, szyszak, kolczuga, Dagome iudex, kmieć, ludność służebna - wymienia korzyści wynikające z przyjęcia chrztu - określa, jakie informacje znalazły się w dokumencie Dagome iudex - prezentuje rozwój terytorialny państwa Mieszka I 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia organizację plemion słowiańskich na ziemiach polskich - przedstawia okoliczności powstania państwa polskiego - opisuje wygląd i uzbrojenie woja z drużyny książęcej - charakteryzuje strukturę społeczną w państwie Mieszka I 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie decyzji Mieszka I o przyjęciu chrztu - tłumaczy, dlaczego książę przyjął chrzest z rąk czeskich - określa przyczyny powstania dokumentu Dagome iudex 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia kierunki rozwoju państwa polskiego u progu jego istnienia Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
Państwo Bolesława Chrobrego	<ul style="list-style-type: none"> - panowanie Bolesława Chrobrego - misja św. Wojciecha 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 997 r., 1000 r., 1002–1018 r., 1025r. - określa, kim byli i czym 	<ul style="list-style-type: none"> - określa, kim byli i czym zastąpili: Oda, Radzim Gaudenty, Thietmar, Henryk II, Świętopełk 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia okoliczności przejęcia władzy przez Bolesława Chrobrego 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje żywot św. Wojciecha na podstawie płaskorzeźb na drzwiach katedry 	<ul style="list-style-type: none"> - ocenia skutki polityki wewnętrznej i zagranicznej Bolesława dla

	<ul style="list-style-type: none"> - zjazd gnieźnieński - gród w Gnieźnie - podboje Bolesława Chrobrego - koronacja królewska 	<p>zastąpili: Bolesław Chrobry, biskup Wojciech, Otton III, Gall Anonim</p> <ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: relikwie, metropolia, kanonizacja, włócznia św. Maurycego, gród - opisuje przebieg misji św. Wojciecha - wymienia przyczyny i skutki zjazdu gnieźnieńskiego - wskazuje na mapie terytoria podbite przez Bolesława Chrobrego 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawnie posługuje się terminami: kasztelan, czynszownik, Grody Czerwieńskie - omawia postanowienia pokoju w Budziszynie - opisuje wygląd Gniezna w czasach Bolesława Chrobrego 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia dokonania Bolesława Chrobrego - charakteryzuje organizację państwa polskiego za panowania Bolesława - porównuje relacje źródłowe na temat zjazdu władców w 1000 r. - wyjaśnia znaczenie koronacji Bolesława Chrobrego 	<p>gnieźnieńskiej</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia znaczenie zjazdu gnieźnieńskiego dla rozwoju organizacji kościelnej i państwowej 	<p>państwa polskiego</p> <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
<p>Kryzys i odbudowa państwa Piastów</p>	<ul style="list-style-type: none"> - panowanie Mieszka II - upadek państwa polskiego - rządy Kazimierza Odnowiciela i odbudowa państwa polskiego - panowanie Bolesława Śmiałego - Polska w sporze o inwestyturę między cesarstwem a 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 1025 r., 1076 r., 1079 r. - określa, kim byli i czym zastąpili: Mieszko II, Kazimierz Odnowiciel, Bolesław Śmiały, biskup Stanisław ze Szczepanowa - poprawnie posługuje się terminami: trybut, denar - wymienia przyczyny kryzysu i upadku państwa polskiego w XI w. 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wydarzenia związane z datami: 1034 r., 1039 r., - określa, kim byli i czym zastąpili: Bezprym, Konrad II, Jarosław Mądry, Miećław, Brzetysław - wyjaśnia przyczyny i skutki sporu między królem a biskupem - opisuje przebieg konfliktu Bolesława Śmiałego z biskupem Stanisławem 	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje sytuację w państwie polskim po śmierci Bolesława Chrobrego - omawia działalność Kazimierza Odnowiciela i Bolesława Śmiałego - porównuje relacje źródłowe na temat sporu między królem a biskupem 	<ul style="list-style-type: none"> - dokonuje oceny skutków polityki zagranicznej prowadzonej przez Bolesława Śmiałego - ocenia obiektywizm źródeł historycznych dotyczących wydarzeń z 1079 r. 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje problemy w interpretacji dziejów panowania pierwszych Piastów <p>Ponadto:</p> <ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje

	<p>papiestwem</p> <p>- konflikt króla Bolesława z biskupem Stanisławem</p>			<p>Stanisławem</p> <p>- wyjaśnia, dlaczego w sporze o inwestyturę Bolesław Śmiały opowiedział się po stronie papieża</p>		<p>problemy w twórczy sposób</p> <p>- wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć</p>
<p>Panowanie Bolesława Krzywoustego</p>	<p>- panowanie Władysława Hermana</p> <p>- konflikt między Bolesławem a Zbigniewem</p> <p>- najazd niemiecki na ziemie polskie</p> <p>- podbój Pomorza</p> <p>- statut Bolesława Krzywoustego</p> <p>- początki rozbicia dzielnicowego</p>	<p>- zna wydarzenie związane z datą 1138 r.</p> <p>- określa, kim byli i czym zastąpili: Władysław Herman, Bolesław Krzywousty, Władysław Wygnaniec, Kazimierz Sprawiedliwy</p> <p>- poprawnie posługuje się terminami: wojewoda, statut, seniorat, senior, dzielnica senioralna</p> <p>- wskazuje na mapie terytoria podbite przez Bolesława Krzywoustego</p> <p>- lokalizuje na mapie grody oblegane przez Niemców</p> <p>- wymienia postanowienia statutu Bolesława Krzywoustego</p>	<p>- zna wydarzenia związane z datami: 1102 r., 1108 r., 1109 r., 1116 r., 1124 r.</p> <p>- określa, kim byli i czym zastąpili: Bolesław Kędzierzawy, Mieszko Stary, Henryk Sandomierski, Zbigniew, Sieciech, Henryk V</p> <p>- wyjaśnia przyczyny sporu między Bolesławem Krzywoustym a Zbigniewem</p> <p>- wskazuje na mapie dzielnicę senioralną i ziemie przyznane poszczególnym synom i wdowie po Bolesławie Krzywoustym</p>	<p>- charakteryzuje sytuację polityczną państwa polskiego za panowania Władysława Hermana</p> <p>- przedstawia okoliczności najazdu niemieckiego na Polskę</p> <p>- wymienia przyczyny powstania statutu Bolesława Krzywoustego</p>	<p>- opisuje podbój i chrystianizację Pomorza</p> <p>- wyjaśnia znaczenie przyłączenia Pomorza do Polski</p>	<p>- wyjaśnia i ocenia konsekwencje decyzji Bolesława o podziale państwa polskiego</p> <p>Ponadto:</p> <p>- samodzielnie formułuje opinie i wnioski</p> <p>- rozwiązuje problemy w twórczy sposób</p> <p>- wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć</p>
<p>Tajemnice sprzed</p>	<p>- źródła historyczne dotyczące początków</p>			<p>- wyjaśnia, kim byli i czym zastąpili: Gall</p>	<p>- określa, kim byli i czym zastąpili:</p>	<p>- tłumaczy konieczność</p>

wieków – Kto spisywał dzieje Polski?	państwa polskiego - obiektywizm i prawda historyczna			Anonim, Thietmar, Wincenty Kadłubek - określa ramy chronologiczne wydarzeń opisanych w kronikach Galla Anonima i Wincentego Kadłubka - wymienia przyczyny powstania dzieł kronikarzy - wymienia nazwy źródeł historycznych dotyczących dziejów państwa polskiego za panowania pierwszych Piastów	Kosmas, Nestor - wymienia przyczyny powstania dzieł kronikarzy - przedstawia teorie dotyczące pochodzenia Galla Anonima - wyjaśnia, kim był Bolesław Zapomniany	weryfikacji prawdziwości źródeł historycznych Ponadto: - samodzielnie formułuje opinie i wnioski - rozwiązuje problemy w twórczy sposób - wykazuje dużą aktywność w czasie zajęć
--------------------------------------	--	--	--	--	--	---

**Roczny plan pracy z historii dla klasy II gimnazjum do programu nauczania „Śladami przeszłości”
Wymagania na poszczególne oceny**

Temat Lekcji Główne zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny					Treści podstawy programo wej
	dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca	
1. Kryzys wieków XIV i XV	Uczeń: - zna pojęcia: herezja, czarna	Uczeń: - zna pojęcia: niewola	- zna postać Jana Husa, - wskazuje przyczyny i	- wymienia przyczyny i skutki	- wskazuje konsekwencje wojen,	12.-1

<p>Zagadnienia</p> <p>1. Niewola awiniońska</p> <p>2. Wielkie herezje</p> <p>Oslabienie cesarstwa</p> <p>3. Wojna stuletnia</p> <p>4. Czarna śmierć</p>	<p>śmierć,</p> <p>-wymienia państwa walczące w wojnie stuletniej</p>	<p>awiniońska, wielka schizma,</p> <p>- wymienia nazwy średniowiecznych herezji,</p> <p>- wie kim była Joanna d'Arc,</p> <p>- wie jak doszło do powstania pierwszych banków</p>	<p>skutki wojny stuletniej,</p> <p>- rozumie przyczyny pojawiania się epidemii w średniowieczu,</p> <p>- opisuje zmiany w gospodarce zachodzące w XV w</p>	<p>powstawania herezji,</p> <p>- omawia problemy Europy w XIV i XV wieku,</p> <p>- charakteryzuje rolę hanzy,</p> <p>- rozumie mechanizmy korzeni gospodarki rynkowej</p>	<p>głodu i zarazy dla cywilizacji średniowiecznej</p>	
<p>2. Królestwo Polskie za Kazimierza Wielkiego</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Dyplomacja polska za panowania Kazimierza Wielkiego.</p> <p>2. Rozwiązywanie konfliktu polsko-krzyżackiego.</p> <p>3. Umacnianie Polski – reformy gospodarcze i sądowe.</p> <p>4. Monarchia stanowa</p>	<p>- zna postać Kazimierza Wielkiego,</p> <p>- zna pojęcia Akademia Krakowska, pokój w Kaliszu,</p> <p>- wskazuje na mapie państwo Kazimierza Wielkiego</p>	<p>- wie co się stało w roku : 1343,1364,</p> <p>- zna pojęcia: statutu wiślicko-piotrkowskie, prawo składu,</p> <p>- wymienia najważniejsze osiągnięcia Kazimierza Wielkiego,</p> <p>- rozumie znaczenie utworzenia Akademii Krakowskiej</p>	<p>- charakteryzuje stosunki polsko-krzyżackie za panowania Kazimierza Wielkiego,</p> <p>- omawia budowę społeczeństwa stanowego na przykładzie Polski,</p> <p>- wskazuje na mapie tereny przyłączone przez Kazimierza do Polski,</p>	<p>- rozumie znaczenie reform prawnych, wojskowych, gospodarczych, dla rozwoju państwa polskiego,</p> <p>- omawia politykę zagraniczną Kazimierza,.</p> <p>-porównuje monarchię patrymonialną i stanową</p>	<p>- analizuje i wartościuje działania Kazimierza na polu polityki zagranicznej i wewnętrznej,</p> <p>- wskazuje przyczyny bogacenia się Polski w XIV w,</p>	<p>14.-5</p>

<p>3. Unia Polski z Litwą</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Polska przed unią</p> <p>2. Litwa przed Unią.</p> <p>3. Unia w Krewie i jej skutki.</p>	<p>- wie kiedy i gdzie Polska podpisała unią z Litwą, wskazuje oba państwa na mapie,</p> <p>- zna pojęcia: unia personalna, przywilej,</p>	<p>- wie kim był Władysław Jagiełło, Jadwiga,</p> <p>- zna treść pierwszego przywileju, wie gdzie i kiedy został wydany,</p> <p>- opisuje Polskę i Litwę przed unią</p> <p>- wie jaka dynastia powstała w wyniku unii,</p> <p>- wymienia dynastie rządzące w Polsce w XIV w</p>	<p>- omawia politykę Ludwika Węgierskiego,</p> <p>- rozumie znaczenie wydania pierwszego przywileju,</p> <p>- opisuje okoliczności objęcia władzy przez Andegawenów w Polsce,</p> <p>- wymienia przyczyny i skutki unii Polski z Litwą</p>	<p>- rozumie znaczenie unii dla stosunków polsko-krzyżackich,</p> <p>- omawia stanowisko Krzyżaków wobec Litwy i polski przed i po unii</p>	<p>-omawia skutki unii dla Polski i Liwy, wartościuje je</p>	<p>15.-1</p>
<p>4. Wielka wojna z Zakonem Krzyżackim</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Przyczyny wielkiej wojny zakonem.</p> <p>2. Przebieg wojny.</p> <p>3. Spór na soborze w Konstancji.</p>	<p>- wie kiedy doszło do wojny z zakonem krzyżackim, wskazuje strony uczestniczące w konflikcie,</p> <p>- zna miejsce, rezultat i datę bitwy pod Grunwaldem</p>	<p>- wskazuje na mapie Żmudź, Grunwald,</p> <p>- zna postać Zawiszy Czarnego, Witolda, Ulricha von Jungingena,</p> <p>- omawia przebieg wojny z 1410 roku</p> <p>- wie co się stało w roku 1411</p> <p>- uzasadnia dlaczego wojnę z 1409 roku nazwano „wielką”</p>	<p>- rozumie i wskazuje przyczyny wojny z zakonem krzyżackim,</p> <p>- rozumie dlaczego Zawisza Czarny stał się wzorem rycerza,</p> <p>- wymienia wojska uczestniczące w bitwie pod Grunwaldem, wskazuje na motywy uczestników bitwy,</p> <p>- omawia warunki pokoju w Toruniu z roku 1411</p>	<p>- omawia znaczenie wygranej pod Grunwaldem,</p> <p>- rozumie próby odzyskania Pomorza na soborze w Konstancji, przedstawia ich rezultat,</p> <p>- omawia znaczenie wygranej wojny z Krzyżakami</p>	<p>- charakteryzuje nowotarskie poglądy Pawła Włodkowica,</p>	<p>15.-2</p>

<p>5. Kultura polska w okresie gotyckim.</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Gotycka architektura i sztuka.</p> <p>2. Literatura i historiografia.</p> <p>3. Ośrodki kultury.</p> <p>4. Kultura rycerska.</p>	<p>- wie jak wygląda budowla w stylu gotyckim,</p> <p>- wskazuje cechy idealnego rycerza,</p> <p>- wie gdzie na ziemiach polskich działał uniwersytet</p>	<p>-wymienia najważniejsze budowle w stylu gotyckim w Polsce,</p> <p>-opisuje cechy gotyku w architekturze,</p> <p>- wymienia polskich kronikarzy,</p> <p>- podaje przykłady słynnych polskich rycerzy,</p>	<p>- zna przykłady rzeźby gotyckiej w Polsce,</p> <p>- wskazuje przykłady polskich kazań i wierszy,</p> <p>- wskazuje rolę Kościoła i dworu dla rozwoju kultury,</p>	<p>- omawia rolę uniwersytetu dla rozwoju państwa,</p>	<p>- opisuje i rozumie rozwój kultury w średniowieczu, dostrzega jej sakralny charakter</p>	<p>13.-4</p>
<p>6. Ekspansja turecka</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Sytuacja cesarstwa wschodniego w czasie ataku Turków osmańskich.</p> <p>2. Unia personalna Polski i Węgier w 1440r.</p> <p>3. Klęska Konstantynopola.</p>	<p>- wie, kto podbił Konstantynopol, wie kiedy to było</p>	<p>- zna państwo, z którym Polska zawarła unię w 1440 r.,</p> <p>- wie gdzie król Władysław poniósł klęskę,</p> <p>- zna pojęcia: Turcy osmańscy, sułtan,</p> <p>- rozumie znaczenie roku 1453 w chronologii</p>	<p>- rozumie przyczyny zwycięstwa Turków nad cesarstwem wschodnim,</p> <p>- wskazuje przyczyny i skutki unii polsko-węgierskiej,</p>	<p>- charakteryzuje politykę wewnętrzną państwa osmańskiego,</p>	<p>- opisuje znaczenie klęski Konstantynopola dla Europy,</p> <p>- uzasadnia dlaczego upadek Konstantynopola był uważany za symboliczny koniec średniowiecza</p>	<p>*</p>

<p>7. Nowe idee – renesans i humanizm.</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Charakterystyka renesansu.</p> <p>2. Miasta włoskie kolebką odrodzenia.</p> <p>3. Ośrodki kultury renesansowej.</p>	<p>- zna pojęcie -odrodzenie, renesans, wskazuje czas trwania tej epoki,</p> <p>- wskazuje na mapie kolebkę renesansu,</p>	<p>- rozumie pojęcie humanizm, podaje przykłady działań humanisty,</p> <p>- rozumie znaczenie maksymy „nic co ludzkie nie jest mi obce”</p>	<p>- wskazuje przyczyny rozwoju odrodzenia we Włoszech,</p> <p>- opisuje renesansową wizję człowieka i świata,</p> <p>- wskazuje wpływ gospodarki na rozwój kultury,</p>	<p>- rozumie, na czym polegało „odrodzenie” kultury antycznej w czasach renesansu</p> <p>– wyjaśnia źródła rozwoju kultury renesansowej we Włoszech,</p> <p>– wymienia rody włoskie, które przyczyniły się do rozwoju renesansu</p>	<p>- porównuje średniowieczną i renesansową wizję świata</p>	<p>17.-1</p>
<p>8. Kultura renesansowa.</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Humanizm i humaniści.</p>	<p>- wie kto wynalazł druk,</p> <p>- wie kim był M.Kopernik, zna jego odkrycie,</p> <p>- zna nazwisko i działalność Leonardo da Vinci, Michała</p>	<p>- zna twórczość W.Szekspira, M. de Cervantesa,</p> <p>- zna znaczenie</p>	<p>- rozumie rewolucyjny charakter odkrycia Mikołaja Kopernika,</p> <p>- podaje nazwiska wybitnych naukowców</p>	<p>- omawia poglądy filozofów okresu odrodzenia, zna ich postacie,</p>	<p>- wskazuje na różnorodność cech renesansu i jego znaczenie dla rozwoju nauki i kultury</p>	<p>17.-2,3</p>

2. Sztuka renesansu. 3. Koniec średniowiecza czy jego kontynuacja?	Anioła, - rozumie pojęcie „człowiek renesansu”	wynalazku Gutenberga, - wymienia nazwiska twórców renesansowych – Rafaela Santi, Tycjana, Donato Bramante,	renesansu, - na przykładzie wybranych dzieł omawia renesansowy charakter malarstwa i rzeźby			
9. Wielkie odkrycia geograficzne. Zagadnienia 1.Przyczyny wielkich odkryć. 2. Najwięksi odkrywcy i ich wyprawy.	– wie, kim był Krzysztof Kolumb – potrafi wskazać na mapie ziemie odkryte przez Europejczyków na przełomie XVI i XVII w. – rozumie pojęcie: busola, karawela – wie, dlaczego rdzennych mieszkańców Ameryki nazwano Indianami – pamięta datę pierwszej wyprawy Kolumba – 1492 r. – wymienia państwa, które przodowały w odkryciach geograficznych na przełomie XV i XVI w.	– zna postacie: Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellan, Amerigo Vespucciego – wie, w jakich okolicznościach dowiedziano, że Ziemia ma kulisty kształt – wie, dlaczego Europejczycy zaczęli organizować dalekie podróże morskie	– wie, jakie były wyobrażenia XV-wiecznych Europejczyków na temat otaczającego ich świata, – - rozumie przyczyny gospodarcze, religijne odkryć	– uzasadnia kluczową rolę wynalazków w rozwoju dalekomorskiej żeglugi	– uzasadnia, dlaczego Hiszpania i Portugalia stały się prekursorami odkryć geograficznych na przełomie XV i XVI w.	16.-1,2
10. Daleki świat Zagadnienia	– wymienia cywilizacje prekolumbijskie oraz podaje ich osiągnięcia – rozumie pojęcia: konkwistador,	– opowiada o działaniach konkwistadorów i ich	– rozumie przyczyny zwycięstw konkwistadorów	– docenia osiągnięcia cywilizacji pozaeuropejskich	- opisuje skutki zetknięcia się cywilizacji europejskiej z	16.-2

<p>1. Europejczycy poznają Azję i Afrykę.</p> <p>2. Kultury prekolumbijskie.</p> <p>3. Wyprawy konkwistadorów.</p> <p>4. Imperium kolonialne Hiszpanii.</p> <p>5. Dalekosiężne skutki odkryć.</p>	<p>towary kolonialne,</p> <p>– wylicza towary sprowadzone do Europy z kolonii</p>	<p>polityce wobec Indian,</p> <p>– charakteryzuje organizację państw Majów, Azteków, i Inków,</p> <p>– omawia proces chrystianizacji Ameryki</p>	<p>nad Indianami</p> <p>– rozumie i omawia wpływ posiadania kolonii na gospodarkę państw europejskich,</p> <p>– – wie, skąd wzięła się nazwa „Ameryka łacińska”</p>	<p>i porównuje je z osiągnięciami cywilizacji europejskiej</p> <p>– rozumie, dlaczego konkwistadorom udało się w krótkim czasie podbić imperia indiańskie w Ameryce</p>	<p>cywilizacjami prekolumbijskimi</p>	
<p>11. Reformacja</p> <p>Zagadnienia:</p> <p>1.Przyczyny reformacji.</p> <p>2.Wystąpienie Marcina Lutra</p> <p>3. Rozłamy w chrześcijańskim świecie.</p> <p>4.Podział religijny Europy.</p>	<p>– rozumie pojęcia: reformacja, sekularyzacja, luteranie, protestanci</p> <p>– zna daty: wystąpienia Lutra – 1517 r.,</p> <p>– wie, kim byli: Jan Kalwin, Henryk VIII</p> <p>– rozumie pojęcia: hugenoci, kalwinizm, anglikanizm, arianie</p> <p>– potrafi wymienić różne wyznania protestanckie</p>	<p>– charakteryzuje główne założenia luteranizmu</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Luter wystąpił z krytyką papieżstwa</p> <p>– wyjaśnia przyczyny wojen</p> <p>– przedstawia okoliczności powstania Kościoła</p>	<p>– porównuje główne założenia nauki głoszonej przez zwolenników luteranizmu oraz przez Kościół katolicki</p> <p>– opisuje cele i działania Marcina Lutra,</p> <p>– - rozumie</p>	<p>– rozumie wpływ sytuacji społeczno-politycznej w Niemczech na rozwój luteranizmu</p> <p>– rozumie, dlaczego radykalni protestanci spotykali się z niechęcią ze strony przedstawicieli</p>	<p>– - porównuje podłoże społeczno-polityczne reformacji w Niemczech, Francji i Anglii</p>	<p>18.-1,2</p>

	– wie, co się wydarzyło w 1534 r.	anglikańskiego, – - zna religie dominujące w poszczególnych krajach,	dlatego kalwinizm chętnie przyjmowali mieszczenie i szlachta	innych wyznań – - udowadnia wpływ wydarzeń z XVI w. na dzisiejszą sytuację wyznaniową		
12. Reforma katolicka Zagadnienia 1. Kościół wobec reformacji. 2.Sobór trydencki. 3.Powstanie i działalność zakonu jezuitów.	– rozumie pojęcia: sobór trydencki, inkwizycja, jezuita, tolerancja religijna, kontrreformacja - wie, w którym wieku został zwołany sobór w Trydencie	– charakteryzuje działania, podejmowane przez zakony, ze szczególnym uwzględnieniem jezuitów w celu odbudowy pozycji katolicyzmu, – wie kto był założycielem zakonu jezuitów,	- wyjaśnia cele zwołania soboru trydenckiego – wskazuje postanowieni soboru trydenckiego służące wzmocnieniu katolicyzmu	– wskazuje postanowienia soboru trydenckiego odgrywające do dziś ważną rolę – wskazuje pozytywne i negatywne skutki XVI-wiecznych reform chrześcijaństwa – rozumie, dlaczego jezuita byli skuteczni w dziele kontrreformacji	- wskazuje i rozumie znaczenie soboru trydenckiego dla reformy Kościoła	18.-3
13. Narodziny kapitalizmu	- zna pojęcia: ustrój rynkowy, kapitalizm, bank, banknot,	-zna nowe narzędzia i metody wytwórczości,	- rozumie znaczenie nowych narzędzi i	- przedstawia przyczyny i skutki	- charakteryzuje ustrój gospodarki	*

<p>Zagadnienia</p> <p>1.Przemiany ekonomiczne XV w.</p> <p>2.Nowe narzędzia.</p> <p>3. Nowe metody wytwórczości.</p> <p>4. rewolucja cen i jej skutki</p>	<p>system nakładczy, manufaktura,</p> <p>- wie, w którym wieku doszło do narodzin kapitalizmu</p>	<p>wie jaki powodowały zmiany,</p> <p>- wymienia nowe centra gospodarcze w Europie,</p> <p>- dostrzega różnice gospodarcze pomiędzy wschodem a zachodem Europy,</p>	<p>metod wytwórczości dla zmian zachodzących na polu gospodarczym i społecznym,</p> <p>- opisuje nowe sposoby wytwórczości, porównuje je ze sobą</p>	<p>rewolucji cen,</p> <p>- rozumie dlaczego powstawały nowe centra gospodarcze w Europie,</p> <p>- wie jakie dziedziny gospodarki stawały się najbardziej,</p> <p>- omawia przyczyny dualizmu gospodarczego w Europie dochodowe</p>	<p>rynkowej z uwzględnieniem jego elementów we współczesnej gospodarce,</p> <p>- przedstawia współczesne skutki powstałego w XV w dualizmu gospodarczego w Europie</p>	
<p>14. Kształtowanie się nowożytnego państwa.</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Nowe idee polityczne.</p> <p>2. Centralizacja władzy i budowa aparatu państwa</p> <p>3. Podporządkowanie religii państwu.</p>	<p>- rozumie pojęcie monarchia absolutna,absolutyzm,</p>	<p>- opisuje cechy monarchii absolutnej,</p> <p>- rozumie pojęcie merkantylizm,</p> <p>- przedstawia zadania państwa absolutnego,</p>	<p>- zna postać Mikołaja Machiavellego, rozumie pojęcie makiawelizm,</p> <p>- opowiada o roli Kościoła i religii w państwie absolutnym,</p> <p>- przedstawia nowe idee polityczne renesansu,</p> <p>- charakteryzuje społeczeństwo monarchii absolutnej,</p> <p>-wskazuje kraje, w których religię podporządkowano</p>	<p>- rozumie dlaczego władza w państwie absolutnym stosowała zasady merkantylizmu,</p> <p>- rozumie role religii i Kościoła w monarchii absolutnej,</p>	<p>- porównuje monarchię stanową i absolutną, dostrzega przyczyny przemian</p>	<p>*</p>

			państwu			
15. Państwa europejskie w XVI w.	- wskazuje na mapie monarchię Habsburgów, - zna postać: Elżbiety I, Wilhelma Orańskiego, - rozumie pojęcie – hugenoci, noc św. Bartłomieja,	- wskazuje nowoodkryte ziemie, - wie, gdzie wybuchły wojny religijne, - zna datę bitwy pod Lepanto, - opisuje noc św. Bartłomieja, - opisuje rządy Elżbiety I,	- rozumie przyczyny rywalizacji Habsburgów i Francji, - wskazuje przyczyny i skutki wojen religijnych, - wskazuje przyczyny ekspansji tureckiej, - rozumie pojęcie edykt nantejski, - zna dynastie rządzące Francją w XVI w,	- rozumie znaczenie bitwy pod Lepanto dla historii Europy, - wskazuje przyczyny i skutki edyktu nantejskiego, - przedstawia położenie Hiszpanii w XVI-wiecznej Europie, - rozumie dlaczego państwo Habsburgów nazywano imperium	- rozumie dlaczego doszło do powstania Niderlandów oraz jaki miało to wpływ na powstanie w późniejszym czasie Belgii i Holandii	*
Zagadnienia						
1. Imperium Habsburgów.						
2. Sytuacja Hiszpanii.	- zna państwa, których obywatele dokonali najczęściej odkryć geograficznych,					
3. Powstanie republiki w Niderlandach.						
4. Anglia Elżbietańska.	- zna państwa zaatakowane przez Turcję					
5. Francja Walezjuszy i Burbonów.						
6. Ekspansja turecka.						
7. Rywalizacja w nowym świecie						
16. Konflikty stare i nowe.	- zna daty: 1466, 1525 - zna postać Kazimierza Jagiellończyka, Zygmunta Starego, Stefana Batorego,	- rozumie pojęcie inkorporacja, I wojna północna, Związek pruski - zna postanowienia pokoju toruńskiego II, - wskazuje zmiany granic Rzeczypospolitej po wojnie 13-letniej oraz	- opisuje przebieg wojny 13 letniej - rozumie przyczyny i skutki wojny 13-letniej, - przedstawia przyczyny hołdu pruskiego, - opisuje zwycięstwa Stefana Batorego nad	- rozumie i opisuje znaczenie pokoju toruńskiego II dla rozwoju Polski, - przedstawia skutki hołdu pruskiego i sekularyzacji Prus,	- wskazuje przyczyny zagrożenia Polski przez Moskwę, - rozumie i przedstawia przyczyny walk o Inflanty między Polską a Moskwą	15.-2
Zagadnienia						
1. Wojny z Krzyżakami.	- zna pojęcia: hołd pruski, sekularyzacja,					
2. Hołd pruski						
3. Wojny z Moskwą.	- zna strony biorące udział w wojnie 13-letniej oraz hołdzie					

	pruskim,	konfliktach z Moskwą w XVI w	Moskwą			
17. Jagiellonowie i Europa	- zna dynastię rządzącą Polską w XVI w.,	- zna postać Władysława Warneńczyka,	- rozumie dlaczego doszło do zawarcia układu w Wiedniu w 1515 roku,	- przedstawia skutki bitwy pod Mohaczem dla położenia Polski,	- przedstawia politykę dynastyczną Jagiellonów oraz jej wpływ na położenie Polski	19.-1
Zagadnienia	- wie co wydarzyło się w roku 1444, 1526	- wskazuje władców z dynastii Jagiellonów, którzy rządili w Europie,	- przedstawia okoliczności przejścia tronów w Czechach i na Węgrzech przez Habsburgów,			
1. Unia personalna Polski i Węgier za panowania Władysława Warneńczyka.		- zna państwa którymi rządili Jagiellonowie w XV i XVI w.,	- opisuje stosunki Polski z Turcją i Tatarami w XVI w			
2. Rywalizacja Jagiellonów z Habsburgami.		- zna dynastię z którą Jagiellonowie rywalizowali w XVI w.,				
3. Pokój z Turcją.						
18. Kultura renesansowej Polski.	- zna pojęcia: złoty wiek, arras,	- zna zabytki w stylu renesansowym,	- rozumie znaczenie mecenatu królewskiego, magnackiego, kościelnego dla rozwoju kultury,	- rozumie i uzasadnia twierdzenie, że Polska była państwem "bez stosów w epoce renesansu",	- wie na czym polegała oryginalność polskiego renesansu na tle renesansu europejskiego	19.-4,5
Zagadnienia	- potrafi podać przykład budowli w stylu renesansowym na ziemiach polskich,	- opisuje sposób zdobywania wykształcenia,	- wie kiedy powstały pierwsze polskie druki, rozumie ich znaczenie dla rozpowszechniania kultury,			
1. Złoty wiek zygmunowski.	- zna postać Mikołaja Rej, Jana Kochanowskiego, Mikołaja Kopernika,	- wie w jaki sposób idee renesansowe docierały do Polski,	- zna nazwiska			
2. Rozwój polskiej literatury.	- wie czym zajmowano się na Uniwersytecie Jagiellońskim,					
3. Wkład Polski do kultury europejskiej.						

			największych mecenasów, - zna osiągnięcia polskich uczonych na polu matematyki, geografii, idei politycznych			
19. Rozwój i niepowodzenie reformacji w Polsce. Zagadnienia 1. Wyznania Rzeczypospolitej. 2. Niepowodzenie reformacji w Polsce. 3. Polska państwem tolerancji religijnej.	- wie jakie wyznania były w Polsce XVI w, - zna pojęcia: arianie, tolerancja religijna, unicy, konfederacja warszawska, - wie kim był Piotr Skarga,	- wie w jaki sposób nowinki religijne docierały do Polski, - wymienia religie wyznawane przez poszczególne grupy społeczne, - wie kto dokonał pierwszego przekładu Biblii na j.polski, - zna postanowienia konfederacji warszawskiej, - wie na czym polegała unia brzeska	- zna przyczyny przyjęcia nowych religii w Polsce, - rozumie i opisuje rolę Akademii Rakowieckiej, - omawia działania jezuitów na ziemiach polskich oraz rolę Piotra Skargi, - rozumie pojęcie „państwo bez stosów”, - potrafi opowiedzieć o unitach	- wskazuje czynniki, które spowodowały niepowodzenie reformacji w Polsce, - rozumie rolę jezuitów w walce z reformacją, - rozumie przyczyny podpisania aktu konfederacji warszawskiej	- porównuje kontrreformację i reformację w Polsce z europejską, zauważa jej cechy	19.-3
20. Demokracja szlachecka.	- rozumie pojęcia: przywilej, sejm walny, konstytucja <i>nihil novi</i> , pospolite ruszenie, magnat, demokracja	- zna obowiązki i prawa polskiego szlachcica - przedstawia podziały społeczne stanu szlacheckiego ze względu	- rozumie i wykazuje, jaką rolę w systemie obronnym Polski odgrywało pospolite	- uzasadnia, dlaczego ustrój Rzeczypospolitej	- porównuje demokrację szlachecką i władzę absolutną, wskazuje	20.-1

<p>Zagadnienia</p> <p>1. Przywileje szlacheckie.</p> <p>2. Działalność sejmu i sejmiku.</p> <p>3. Ruch egzekucyjny.</p>	<p>szlachecka, izba poselska, izba senatorska</p> <p>– opisuje działanie sejmu walnego oraz sposób wybierania posłów</p>	<p>poziom zamożności jego członków,</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia dwa przywileje szlacheckie, – zna pojęcie ruchu egzekucyjny, 	<p>ruszenie</p> <p>– rozumie znaczenie konstytucji <i>nihil novi</i> dla funkcjonowania państwa</p> <ul style="list-style-type: none"> – określa kompetencje sejmu walnego, – - zna cele ruchu egzekucyjnego, 	<p>ej</p> <p>kształtowan</p> <p>y w XVI w.</p> <p>określa się mianem demokracji szlacheckiej,</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia drogę powstawania demokracji szlacheckiej, 	<p>zalety i wady obu systemów</p>	
<p>Zagadnienia</p> <p>1. Gdańsk przyłączony do Polski.</p> <p>2. Działalność rolnicza szlachty.</p> <p>3. Pozycja chłopów i mieszczaństwa.</p> <p>4. Bogatsza Rzeczpospolita.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie pojęcia: „spichlerz Europy”, pańszczyzna, folwark – wymienia towary, które XVI-wieczna Polska importowała i eksportowała, – wie jaka warstwa społeczna najczęściej zyskiwała na produkcji zboża 	<ul style="list-style-type: none"> – omawia znaczenie pańszczyzny dla funkcjonowania folwarku szlacheckiego – wskazuje na mapie Wisłę, Gdańsk, Toruń, – wie jaka warstwa społeczna zajmowała się 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie wpływ posiadania przez Polskę Gdańska dla sytuacji gospodarczej, – omawia znaczenie Gdańska w handlu prowadzonym przez Rzeczpospolitą, 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie i charakteryzuje wpływ przemian ekonomicznych w Europie Zachodniej na gospodarkę Polski – dostrzega zależności między wzrostem pozycji politycznej szlachty a zdobywaniem przez nią dominującej roli w 	<ul style="list-style-type: none"> - charakteryzuje pozycję gospodarczą szlachty i jej efekty 	<p style="text-align: center;">*</p>

		<p>uprawą zboża,</p> <ul style="list-style-type: none"> - -omawia położenie chłopów, - - wie kim była Bona Sforza 	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie w jaki sposób szlachta stała się dominującą warstwą gospodarczą w Polsce, - dostrzega wpływ handlu zbożem na codzienność szlachty 	uprawie zboża		
<p>22. Dynastia odchodzi, Rzeczpospolita zostaje.</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Polska i Litwa od Unii Personalnej do realnej.</p> <p>2. Unia lubelska.</p> <p>3. Początki wolnej elekcji</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wie kiedy Polska zawarła unie realną z Litwą, - rozumie pojęcia: unia realna, Rzeczpospolita Obojga Narodów, wolna elekcja, - wie za czyjego panowania podpisano unię realną, - wie kto był ostatnim z Jagiellonów, - zna pierwszego króla elekcyjnego, 	<ul style="list-style-type: none"> - potrafi wskazać na mapie Rzeczpospolitą Obojga Narodów, - zna okoliczności, które sprawiły wprowadzenie wolnej elekcji w Polsce, - zna pojęcie intrrex, pacta conventa, artykuły henrykowskie, - zna obietnice składane przez Henryka Walezkiego, - potrafi opisać wybór króla w ramach wolnej elekcji 	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie i przedstawia przyczyny i skutki unii realnej, - rozumie dlaczego szlachta litewska dążyła do zacieśnienia unii, - omawia pozycję króla, 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia zalety i wady wolnej elekcji, - przedstawia i ocenia wady i zalety unii dla Polski i Litwy, - przedstawia wpływ wolnej elekcji na pozycję króla w Polsce, 	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie i przedstawia charakter zmian w Polsce spowodowany unią realną i wolną elekcją,, 	<p>19.-2</p> <p>20.-2,3</p>

<p>23. Europejska kultura baroku.</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Pochodzenie baroku.</p> <p>2. Odkrycia i wynalazki baroku.</p> <p>3. Religijność.</p> <p>4. Sztuka i architektura.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie pojęcie barok, mistycyzm - omawia cechy sztuki barokowej - wymienia twórców kultury barokowej, - potrafi rozpoznać budowlę w stylu barokowym, 	<ul style="list-style-type: none"> - zna wybitnych uczonych XVII w. i ich dokonania, - rozumie pojęcie: racjonalizm, empiryzm, - wskazuje cele religijnej sztuki baroku, - opowiada o wynalazkach baroku, - opowiada o Wersalu jako przykładzie architektury barokowej 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje kulturę barokową i renesansową - wymienia nowe prądy filozoficzne, które pojawiały się w XVII w. - opisuje religijność w XVII w, 	<ul style="list-style-type: none"> - dostrzega wpływ kontrreformacji na sztukę barokową - dostrzega rolę sztuki barokowej w odbudowie pozycji Kościoła katolickiego 	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie i omawia znaczenie sztuki barokowej dla pozycji Kościoła w XVII w 	<p style="text-align: center;">20.- 5</p>
<p>24. Wojny religijne i podział polityczny Europy</p>	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia państwa, które brały udział w wojnie trzydziestoletniej - wie, kiedy wybuchła i skończyła 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje przyczyny wojny trzydziestoletniej, - omawia sytuacje 	<ul style="list-style-type: none"> - dostrzega wpływ wojen XVII stulecia na zmiany zachodzące w 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje skutki wojny trzydziestoletniej z konsekwencjami długotrwałych 	<ul style="list-style-type: none"> - przedstawia i rozumie znaczenie wojny 30-letniej dla nowożytnej Europy 	<p style="text-align: center;">*</p>

<p>Zagadnienia</p> <p>1. Obszary rywalizacji.</p> <p>2. Wojna trzydziestoletnia.</p> <p>3. Konsekwencje wojny 30-letniej</p>	<p>się wojna trzydziestoletnia</p>	<p>w Niemczech przed wojna 30-letnią</p>	<p>sztuce militarnej,</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia postanowienia pokoju weszalskiego, – omawia skutki wojny 30letniej 	<p>wojen czasów współczesnych</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozumie i wymienia skutki wojny trzydziestoletniej dla gospodarki i społeczeństw Europy 		
<p>25.Absolutyzm i parlamentaryzm w XVII w.</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1.Absolutyzm we Francji.</p> <p>2. rewolucja w Anglii.</p> <p>3. Monarchia parlamentarna.</p> <p>4. Samodzierżawie w Rosji.</p>	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie pojęcia: absolutyzm, merkantylizm, samodzierżawie, monarchia parlamentarna, – rozumie znaczenie słów: „Państwo to ja” <ul style="list-style-type: none"> – wie kim był Ludwik XVI – rozumie pojęcia: lord protektor, monarchia parlamentarna, purytanie – opisuje przebieg rewolucji w Anglii – wskazuje na mapie Anglię 	<ul style="list-style-type: none"> – opisuje rządy absolutne na przykładzie państwa Ludwika XIV – wie, na czym polega funkcjonowanie ustroju monarchii parlamentarnej – opisuje rządy carów w Rosji, 	<ul style="list-style-type: none"> – rozumie główne założenia merkantylizmu – wskazuje wady i zalety merkantylizmu, – porównuje monarchie parlamentarną i absolutną, – wie dlaczego w Rosji dochodziło do buntów poddanych 	<ul style="list-style-type: none"> ☒ porównuje ustrój XVII-wiecznej Francji oraz Anglii z ustrojem polsko-litewskiej Rzeczypospolitej ☒ - dostrzega podstawowe różnice między ustrojem Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> – wskazuje pozostałości XVII-wiecznej rewolucji w ustroju współczesnej Wielkiej Brytanii 	<p>22.–</p> <p>1.2,</p> <p>3, 4.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - zna postać Olivera Cromwella - - zna datę ścięcia króla Karola I, - zna postać Iwana IV Groźnego 			<ul style="list-style-type: none"> ej Obojga Narodów a systemem monarchii absolutnej, ☒ dostrzega różnice w położeniu Rosji na tle innych państw europejskich 		
<p>26. Sarmacka Rzeczpospolita.</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Cechy Sarmatów.</p> <p>2. Rzeczpospolita wielu narodów.</p> <p>3. Polski barok.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - rozumie pojęcia: sarmatyzm, ksenofobia, tolerancja religijna, Rzeczpospolita Obojga Narodów, 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia działalność zakonów na ziemiach polskich w XVII w. - opisuje sarmacki styl życia, - rozumie pojęcie przedmurze chrześcijaństwa 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia przyczyny narastania ksenofobii wśród polskiej szlachty, - omawia położenie Żydów w Rzeczpospolitej, 	<ul style="list-style-type: none"> - dostrzega i omawia specyfikę polskiego baroku, - - przedstawia wady i zalety sarmatyzmu, 	<ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, dlaczego Polacy w XVII w. nazywali swoje państwo przedmurzem chrześcijaństwa 	
<p>27. Kultura Rzeczpospolitej</p>	<ul style="list-style-type: none"> - opisuje polski strój szlachecki, - potrafi wymienić Wilanów 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje przykłady architektury barokowej, - zna pojęcia: portret 	<ul style="list-style-type: none"> - zna twórców polskiej literatury barokowej, - omawia przemiany w 	<ul style="list-style-type: none"> - dostrzega i omawia wpływ mecenatu królewskiego i 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia wpływy wschodnie polskiej kulturze doby 	20.-5

<p>Zagadnienia</p> <p>1. Strój szlachecki.</p> <p>2. Barokowe rezydencje i kościoły.</p> <p>3. Polska sztuka barokowa.</p>	<p>jako przykład budowli barokowej,</p> <p>– zna postać Jana III Sobieskiego,</p>	<p>trumienny,</p> <p>- opisuje polską religijność</p>	<p>polskiej religijności,</p>	<p>szlacheckiego na rozwój kultury,</p>	<p>baroku oraz wpływ polskiej kultury na sąsiadów,</p>	
<p>Zagadnienia</p> <p>1. Wazowie obejmują tron polski.</p> <p>2. Wojny ze Szwecją.</p> <p>3. Interwencja w Moskwie.</p> <p>4. Potęga magnaterii.</p>	<p>- wie z jakim państwem Polska zawarła unie personalną za panowania Zygmunta III Wazy,</p> <p>- zna państwo, z którego pochodził Zygmunt III Waza, wskazuje je na mapie,</p> <p>- wie kto stoczył, kiedy i kto wygrał bitwy pod Kircholmem, Kłuszynem,</p> <p>- zna pojęcie: dymitriada, magnateria</p>	<p>- zna postacie Jana Karola Chodkiewicza, Stanisława Żółkiewskiego,</p> <p>- opowiada o przebiegu wojen polsko - szwedzkich,</p> <p>- opowiada o przebiegu dymitriady,</p> <p>- przedstawia życie magnaterii,</p> <p>- wymienia władców z dynastii Wazów,</p>	<p>- przedstawia okoliczności w jakich Wazowie objęli tron polski,</p> <p>- przedstawia postanowienia pokoju w Sztumskiej Wsi,</p> <p>- wskazuje przyczyny i skutki interwencji polskiej w Rosji,</p> <p>- charakteryzuje próby reform podejmowanych przez Wazów,</p>	<p>- wskazuje przyczyny i skutki objęcia tronu polskiego przez Wazów,</p> <p>- dostrzega wpływ magnaterii na sytuację polityczną w Polsce, rozumie przyczyny pozycji magnaterii,</p>	<p>- rozumie i analizuje sprzeciw szlachty wobec prób reform państwa podejmowanych przez Wazów,</p> <p>- omawia skutki polityki dynastycznej Wazów</p>	<p>21.-1</p>
<p>29. Rzeczpospolita w ogniu walk.</p>	<p>– rozumie pojęcia: Kozacy, ugoda perejaśławska,</p>	<p>– opisuje etapy powstania</p>	<p>– opowiada o celach</p>	<p>– rozumie i wskazuje złożone</p>	<p>– wskazuje długofalowe skutki</p>	<p>21.-1,2,3</p>

<p>Zagadnienia</p> <p>1. Konflikt z Turcją.</p> <p>2. Powstania kozackie.</p> <p>3. Potop szwedzki.</p>	<p>husaria,</p> <p>– wie co wydarzyło się w 1648, 1654 r, 1655, 1660, 1683 r</p> <p>– wymienia bitwy stoczone przez wojska Rzeczypospolitej z Kozakami, Turkami, Szwedami</p> <p>– wie kim był Chmielnicki, Stefan Czarnecki, Jan Chodkiewicz, Augustyn Kordecki, Jan III Sobieski</p> <p>– rozumie i wyjaśnia pojęcie „potop”</p> <p>– wymienia bitwy z okresu wojen polsko-szwedzkich: bitwa pod Kircholmem, obrona klasztoru na Jasnej Górze</p> <p>– wie, kiedy i z jakim skutkiem Polacy stoczyli z Turkami bitwy pod Cecorą, Chocimiem i Wiedniem</p>	<p>Chmielnickiego,.</p> <p>– Opisuje przebieg potopu,</p> <p>– zna postanowienia układu w Buczaczu</p> <p>– wie, dlaczego Jana III Sobieskiego nazywano „Lwem Lechistanu”</p> <p>– wskazuje na mapie Kamieniec Podolski i Podole</p> <p>–</p>	<p>powstań kozackich</p> <p>– wymienia konsekwencje powstania Chmielnickie,</p> <p>– wymienia przyczyny wojen polsko-szwedzkich</p> <p>– omawia postanowienia pokoju w Oliwie,</p> <p>– przedstawia skutki odsieczy wiedeńskiej dla Polski</p>	<p>przyczyny powstania Chmielnickiego,</p> <p>– rozumie przyczyny i skutki utraty lenna pruskiego przez Polskę,</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego traktat buczacki uznawany był za hańbiący</p>	<p>powstania Chmielnickiego dla stosunków Polaków i Ukraińców,</p> <p>– omawia różne postawy Polaków wobec Szwedów w okresie „potopu”, szuka genezy zmian tych postaw,</p> <p>– rozumie znaczenie bitwy pod Wiedniem dla dziejów Europy,</p>	
<p>30. Na drodze do upadku</p>	<p>– rozumie pojęcia: złota wolność szlachecka, oligarchia magnacka,</p>	<p>– wskazuje skutki gospodarcze wojen prowadzonych przez</p>	<p>wskazuje mechanizmy polityczne paraliżujące pracę</p>	<p>– omawia międzynarodowe skutki wojen</p>	<p>– ocenia skutki społeczne i polityczne</p>	<p>21.-3.4</p>

<p>Zagadnienia</p> <p>1. Demograficzne i gospodarcze skutki wojen w XVII w.</p> <p>2. Sytuacja polityczna.</p> <p>3. czasy saskie.</p> <p>4. Stanisław Leszczyński i Stanisław Konarski – program odbudowy</p>	<p>konfederacja, abdykacja, <i>liberum veto</i>,</p> <p>– zna postacie: Augusta II Mocnego, Augusta III, Stanisława Leszczyńskiego, Stanisława Konarskiego</p> <p>– podaje genezę powiedzeń: „od Sasa do Lasa”, „za króla Sasa jedz, pij i popuszczaj pasa”</p> <p>– rozumie pojęcia: , anarchia, Collegium Nobilium</p>	<p>Rzeczpospolitą ze Szwecją, Rosją i Kozakami</p> <p>– wymienia przejawy kryzysu politycznego Rzeczypospolitej, za panowania Wettinów</p> <p>– wie, w jakich okolicznościach obejmowali polski tron: August II Mocny, August III, Stanisław Leszczyński</p> <p>– – dostrzega przejawy ożywienia gospodarczego i kulturalnego w Polsce czasów saskich</p>	<p>sejmu</p> <p>– wyjaśnia przyczyny kryzysu gospodarczego, społecznego, i politycznego Rzeczypospolitej w XVII w.,</p> <p>– charakteryzuje rządy saskie w Rzeczypospolitej</p> <p>– wymienia pierwsze próby reform podejmowane w Polsce w pierwszej poł. XVIII w.</p> <p>–</p>	<p>toczonych przez Rzeczpospolitą,</p> <p>przedstawia i analizuje przejawy kryzysu państwa polsko-litewskiego w czasach saskich</p> <p>– – omawia projekt reform autorstwa Stanisława Leszczyńskiego i Stanisława Konarskiego</p>	<p>wojen XVII w. wojen w XVII w oraz rządów saskich</p>	
<p>31. Osiągnięcia kulturalne epoki oświecenia.</p>	<p>– zna dokonania: Woltera, Jana Jakuba Rousseau, Wolfganga Amadeusza Mozarta, Jamesa</p>	<p>- wie jakie dyscypliny naukowe rozwinęły się w epoce oświecenia,</p>	<p>- dostrzega przejawy postępu technicznego w XVII w, omawia jego</p>	<p>– rozumie wpływ postępu technicznego na</p>	<p>- wyjaśnia dlaczego omawianą epokę nazywano</p>	<p>23.-1,2</p>

<p>Zagadnienia</p> <p>1. Nauka.</p> <p>2. Wynalazki</p> <p>3. Dalekie podróże.</p> <p>4. Sztuka, literatura i muzyka oświeceniowa.</p>	<p>Cooka</p> <p>– zna pojęcia: oświecenie rokoko, klasycyzm,</p> <p>– wskazuje przykłady budowli wzniesionych w stylu rokokowym i klasycystycznym,</p> <p>– wymienia wynalazki czasu oświecenia,</p>	<p>- zna przyczyny kolejnych wypraw geograficznych,</p> <p>- rozpoznaje budowę klasycystyczną</p>	<p>wpływ na życie codzienne</p>	<p>rozwój gospodarki w XVIII w.</p>	<p>oświeceniem</p>	
<p>32. Przewrót umysłowy</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Nowy światopogląd.</p> <p>2. Ideologia oświecenia.</p> <p>3. Monteskiusz teoretyk demokracji.</p>	<p>- rozumie pojęcie oświecenie, zna postać i poglądy, Monteskiusza,</p> <p>- wie kim byli encyklopedyści</p>	<p>- wie kim był Rousseau,</p> <p>- opowiada o działalności encyklopedystów,</p> <p>- zna postać i poglądy Woltera</p>	<p>- zna poglądy J.J.Rousseau i Woltera</p>	<p>- rozumie rewolucyjność poglądów Rousseau,</p>	<p>- dostrzega rewolucyjność filozofów oświecenia i ich wpływ na świat współczesny</p>	<p>23.-1,2</p>
<p>33. Nowe ideologie zdobywają zwolenników.</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Ideologia oświecenia na</p>	<p>- wie kim byli wolnomularze,</p>	<p>- zna hasła głoszone przez wolnomularzy,</p> <p>- wie w jaki sposób idee oświecenia zdobywały nowych zwolenników</p>	<p>- omawia rolę prasy i publikacji w rozprzestrzenianiu się nowych prądów,</p> <p>- zna stosunek Kościoła do wolnomularstwa</p>	<p>- omawia rolę stowarzyszeń filozoficznych i literackich dla rozprzestrzeniania się idei oświecenia,</p>	<p>- dostrzega wpływy myśli oświecenia we współczesnym świecie</p>	<p>23.-1,2</p>

uniwersytetach.						
2. Wolnomularstwo.						
3. Książki i gazety						
34. Społeczeństwo i gospodarka	- rozumie pojęcie eksplozja demograficzna, rewolucja przemysłowa, ekonomia	- wie na czym polegała eksplozja demograficzna w XVIII w,	- wskazuje przyczyny eksplozji demograficznej,	- rozumie przyczyny nierównomiernego zaludnienia Europy,	- rozumie wpływ warunków naturalnych na rozwój rewolucji przemysłowej	
Zagadnienia	- zna wynalazki, które doprowadziły do rewolucji przemysłowej	opisuje życie w mieście XVIII wiecznym,	- wymienia przyczyny i skutki rewolucji przemysłowej,	- rozumie rozwój niektórych gałęzi przemysłu oraz zależności pomiędzy rozwojem górnictwa, metalurgii, powstawaniem miast		23.-2
1. Eksplozja demograficzna.		- wie w jakim państwie rozpoczęła się rewolucja przemysłowa,	- wskazuje na przełomowe znaczenie wynalezenia maszyny parowej,			31.- 1
2. Miasta.		- wie kto wynalazł mechaniczną przędzarkę,	- dostrzega wpływ rewolucji przemysłowej i agrarnej na życie mieszkańców Europy			
3. Rewolucja przemysłowa w Anglii		wie jakie dziedziny przemysłu się rozwinęły ,				
3. Rewolucja agrarna.		- wie na czym polegała rewolucja agrarna				
4. Teorie ekonomiczne.						
35. Powstanie Stanów Zjednoczonych Ameryki.	- zna postacie: Benjamina Franklina, Jerzego Waszyngtona	wie, dlaczego Amerykanie obchodzą najważniejsze święto narodowe 4 lipca	- wymienia czynniki, które ułatwiły zdobycie niepodległości Stany Zjednoczone	- wyjaśnia, dlaczego Francja popierała kolonistów amerykańskich	- wskazuje postanowienia konstytucji USA, które przetrwały do dziś,	25.-1,2,3
Zagadnienia	- wie, co wydarzyło się w roku: 1776, 1787	- opisuje etapy uzyskiwania niepodległości przez	- wymienia główne założenia ustroju		- wskazuje zasady konstytucji USA, które stanowią realizację	
1. osadnictwo europejskie w Ameryce Północnej.	- zna najważniejsze					

<p>2. kolonie angielskie.</p> <p>3. Bunt przeciw metropolii.</p> <p>4. Deklaracja niepodległości.</p> <p>5. Wojna o niepodległości.</p> <p>6. Konstytucja USA.</p>	<p>postanowienia konstytucji USA</p>	<p>kolonie brytyjskie w Ameryce</p> <ul style="list-style-type: none"> - wymienia nazwiska Polaków biorących udział w wojnie o niepodległość Stanów Zjednoczonych, - opowiada o podboju dzikiego zachodu 	<p>politycznego USA</p> <ul style="list-style-type: none"> - wyjaśnia, w jaki sposób konstytucja Stanów Zjednoczonych realizowała zasadę trójpodziału władz 	<p>h w walce o niepodległość</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozumie dlaczego podbój dzikiego zachodu był ważny dla rozwoju państwa 	<p>idei oświecenia</p>	
<p>36. Rzeczpospolita wśród wrogich sąsiadów.</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Prusy Fryderyka II.</p> <p>2. Rosja Piotra Wielkiego i Katarzyny II.</p> <p>3. Austria Józefa II</p>	<ul style="list-style-type: none"> - zna dynastie panujące w XVIII w. w Austrii, Prusach i Rosji - wskazuje na mapie sąsiadów Polski w XVIII w., - rozumie pojęcie traktat „trzech czarnych orłów”, 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia reformy przeprowadzone w Prusach przez Fryderyka Wilhelma I i Fryderyka II - opisuje zmiany wprowadzone przez w Austrii przez Marię Teresę i Józefa II - wymienia reformy wprowadzone w Rosji przez Piotra I 	<ul style="list-style-type: none"> - uzasadnia, dlaczego XVIII-wieczne Prusy nazywano „państwem militarnym”, - rozumie znaczenie traktatu „trzech czarnych orłów” dla sytuacji 	<ul style="list-style-type: none"> - dostrzega i omawia cechy absolutyzmu oświeconego w Austrii, Prusach i Rosji, - omawia długofalowe skutki traktatu z 	<ul style="list-style-type: none"> - porównuje reformy w państwach ościennych, ocenia na ich tel sytuację Polski 	<p>23.-3</p>

			Polski	1732 roku		
<p>37. Ostatnia wolna elekcja i pierwszy rozbiór</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Ostatnia elekcja.</p> <p>2. Reformy S.A.Poniatowskiego.</p> <p>3. Konfederacja barska.</p> <p>4. I rozbiór Polski.</p>	<p>– wie, co wydarzyło się w roku: 1764, 1768, 1772</p> <p>– rozumie pojęcia: Familia, , prawa kardynalne, konfederacja barska</p> <p>– wskazuje na mapie obszar Rzeczypospolitej za panowania Stanisława Augusta – przed 1772 r. i po tej dacie</p>	<p>– wskazuje reformy przeprowadzone przez Stanisława Augusta w latach sześćdziesiątych XVIII w.,</p> <p>– zna postać Tadeusza Rejtana</p>	<p>– wskazuje i omawia przyczyny I rozbioru,</p> <p>– omawia reakcję państw europejskich na I rozbiór Polski ,</p> <p>– opisuje znaczenie konfederacji barskiej dla sytuacji wewnętrznej Polski</p>	<p>– dostrzega konsekwencje rosyjskich ingerencji w wewnętrzne sprawy Polski,</p> <p>– omawia różne postawy szlachty wobec reform króla</p>	<p>- analizuje reformy podjęte przez S.A.Poniatowskiego i ich wpływ na sytuację polityczną Polski</p>	27.-1
<p>38. Król, który chciał dobrze.</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Edukacja w czasach stanisławowskich.</p> <p>2. Kultura.</p>	<p>– wymienia reformy wprowadzone przez Stanisława Augusta w latach siedemdziesiątych XVIII w.</p> <p>– rozumie pojęcia: Komisja Edukacji Narodowej, czynsz, obiady czwartkowe</p>	<p>– rozumie znaczenie KEN dla reformy szkolnictwa w Polsce</p> <p>– wymienia przejawy ożywienia gospodarczego na ziemiach polskich</p> <p>– rozumie znaczenie</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie reform stanisławowskich dla rozwoju Polski w drugiej połowie XVIII w.,</p> <p>– wskazuje na</p>	<p>– wskazuje przemiany w obyczajowości w XVIII w</p> <p>-wyjaśnia znaczenie malowideł Canaletta dla odbudowy Warszawy po II</p>	<p>- omawia znaczenie S.A.Poniatowskiego dla rozwoju kultury polskiej,</p>	26.-1,4

3.Gospodarka.	– zna Łazienki,	mecenatu królewskiego dla rozwoju sztuki w Polsce – charakteryzuje kulturę oświecenia w Polsce, – zna nazwiska Wojciecha Bogusławskiego, Canaletta, Ignacego Krasickiego	przemiany gospodarcze zachodzące w Polsce czasów stanisławowskich	wojnie światowej		
39. Sejm Wielki. Reformy, które przysły za późno. Zagadnienia 1. Sejm Wielki. 2. Konstytucja 3 maja. 3. Reformy sejmowe.	– wie, kiedy zwołano Sejm Czteroletni – zna datę uchwalenia Konstytucji 3 maja – zna najważniejsze reformy Sejmu Wielkiego – zna postanowienia Konstytucji 3 maja	– zna okoliczności zwołania Sejmu Wielkiego, – zna stronnictwa z okresu Sejmu Wielkiego, ich program oraz przywódców, – wie w jaki sposób mieszczenie walczyli o swoje	– rozumie i wskazuje okoliczności, które umożliwiły zwołanie sejmu wielkiego, - wyjaśnia znaczenie reform Sejmu Wielkiego dla bezpieczeństwa Polski na arenie międzynarodowej – rozumie dlaczego Prusy i Rosja poczuły się zaniepokojone reformami Sejmu	– Rozumie różną postawę szlachty wobec prób reform, podaje ich genezę, – omawia znaczenie sytuacji międzynarod	– omawia przełomowe znaczenie Konstytucji 3 maja dla Polski	26.-2

		prawa	Wielkiego	owej dla zwołania Sejmu Wielkiego, – wie, które z reform sejmowych nie zostały zrealizowane, rozumie okoliczności, które to utrudniały		
40. Upadek Rzeczypospolitej Zagadnienia. 1. Targowica. 2. II rozbiór Polski. 3. Insurekcja kościuszkowska. 4. III rozbiór Polski.	– rozumie pojęcia: konfederacja targowicka, sejm grodzieński – wie, kim byli Tadeusz Kościuszko i Józef Poniatowski – wie, kiedy nastąpił II rozbiór Polski – wskazuje na mapie ziemie zabrane Polsce w II rozbiórce przez Rosję i Prusy ,	– podaje okoliczności uznania przez sejm traktatu rozbiorowego – zna okoliczności powstania konfederacji targowickiej, – zna okoliczności wybuchu powstania kościuszkowskiego	– uzasadnia, dlaczego Austria nie wzięła udziału w II rozbiórce Polski – wie, dokąd i dlaczego udali się na emigrację Polacy protestujący przeciw II rozbiorowi,	- zna okoliczności ustanowienia orderu Virtuti Militari – wyjaśnia okoliczności zawiązania konfederacji targowickiej i ocenia jej następstwa,	– rozróżnia wewnętrzne i zewewnętrzne przyczyny upadku Rzeczypospolitej – próbuje ocenić rządy ostatniego króla Polski	26.-3 27.-1,2,3

	<ul style="list-style-type: none"> - zna daty: wybuchu insurekcji kościuszkowskiej, bitew pod Racławicami i Maciejowicami, III rozbioru - rozumie pojęcia: insurekcja, uniwersał, kosynierzy - zna postacie: Tadeusz Kościuszki, Jana Kilińskiego - wymienia państwa, które brały udział w III rozbiorze Polski <ul style="list-style-type: none"> - - wskazuje na mapie ziemie Rzeczypospolitej zagarnięte w III rozbiorze przez poszczególne państwa 	<ul style="list-style-type: none"> - zna cel wydania uniwersału połanieckiego wskazuje przyczyny klęski powstania kościuszkowskiego - - omawia cele powstania kościuszkowskiego 	<ul style="list-style-type: none"> - wskazuje przyczyny klęski powstania kościuszkowskiego - - omawia cele powstania kościuszkowskiego 			
<p>41. Dlaczego Polska upadła?</p> <p>Zagadnienia</p> <p>1. Wpływ sąsiadów na upadek Polski.</p> <p>2. Przyczyny wewnętrzne upadku Polski.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - zna państwa, które doprowadziły do upadku polski, - wie, kto był ostatnim królem Polski 	<ul style="list-style-type: none"> - wymienia przyczyny wewnętrzne upadku Polski, 	<ul style="list-style-type: none"> - omawia postawy sąsiadów wobec Polski, - wskazuje na różne postawy Polaków wobec kwestii reform i niepodległości 	<ul style="list-style-type: none"> - rozróżnia cele państwa zaborczych w ich polityce wobec polski 	<ul style="list-style-type: none"> - samodzielnie dokonuje analizy przyczyn upadku polski, wskazuje zewnętrzne i wewnętrzne, wartościuje je 	27.-3

* - zagadnienia wykraczające poza podstawę programową

Roczny plan pracy z historii dla klasy III gimnazjum do programu nauczania „Śladami przeszłości”

Temat lekcji	Zagadnienia, materiał nauczania	Odniesienia do podstawy programowej	Oczekiwane osiągnięcia	
			Podstawowe umiejętności i wiedza (na ocenę dopuszczającą i dostateczną) Uczeń:	Podstawowe umiejętności i wiedza (na ocenę dobrą i bardzo dobrą) Uczeń:
1. Oświecenie w Europie	<ul style="list-style-type: none"> • odkrycia naukowe epoki oświecenia • główne idee oświeceniowe • powstanie wolnomularstwa • sztuka XVIII w. 	<p>23.1</p> <p>23.2</p>	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: oświecenie, empiryzm, racjonalizm, deizm, ateizm, klasycyzm, encyklopedyści, wolnomularstwo, masoneria • przedstawia dokonania postaci: Izaaka Newtona, Karola Monteskiusza, Woltera, Jamesa Watta • właściwie określa ramy czasowe epoki oświecenia • wyjaśnia zastosowanie maszyny parowej • wymienia idee oświecenia i rozpoznaje ich wpływ na naukę, literaturę, filozofię, architekturę i sztukę • charakteryzuje zasadę trójpodziału władzy sformułowaną przez Monteskiusza • omawia hasła równości społecznej głoszone przez Jeana–Jacques’a Rousseau 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Karola Linneusza, Benjamina Franklina, Edmunda Cartwrighta, Johna Kaya, Johna Locke’a, Andersa Celsjusza, Denisa Diderota • wymienia najważniejsze wynalazki XVIII w. • omawia znaczenie odkryć epoki oświecenia • charakteryzuje styl rokoko • porównuje klasycyzm z innymi kierunkami artystycznymi

<p>2. Nowe potęgi europejskie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przemiany w Rosji pod koniec XVII w. i w XVIII w. • rozwój Prus w XVIII w. • reformy w monarchii austriackiej w XVIII w. 	<p>23.3</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje rok ogłoszenia Prus królestwem –1701 r. • poprawnie posługuje się terminami: junkrzy, absolutyzm oświecony • wymienia najważniejsze reformy przeprowadzone w Rosji, Prusach i Austrii • wskazuje na mapie Rosję, Prusy i monarchię austriacką • ocenia znaczenie przeprowadzonych reform dla układu sił w Europie XVIII w. 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1689 r. – początek samodzielnych rządów Piotra I, 1756–1763 – wojna siedmioletnia • omawia przyczyny i skutki reform przeprowadzonych w Rosji, Prusach i Austrii • charakteryzuje rozwój terytorialny Rosji, Prus i monarchii austriackiej • porównuje reformy oświeceniowe wprowadzone w Prusach, Rosji i Austrii
<p>3. Rzeczpospolita za panowania Wettinów</p>	<ul style="list-style-type: none"> • polsko-saska unia personalna • wojna północna i jej skutki • rządy Augusta III • skutki unii polsko-saskiej 	<p>24.1 24.2</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1697 r. – koronacja Augusta II Mocnego, 1699 r. – pokój w Karłowicach, 1717 r. – Sejm Niemy, 1763 r. – śmierć Augusta III Sasa • poprawnie posługuje się terminami: wojna północna, Sejm Niemy • przedstawia dokonania postaci: Augusta II Mocnego, Augusta III Sasa, Stanisława Leszczyńskiego • wskazuje na mapie zasięg terytorialny Rzeczypospolitej za panowania Sasów 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1704–1709 i 1733–1736 – panowanie Stanisława Leszczyńskiego, 1709 r. – bitwa pod Połtawą, 1721 r. – pokój w Nystad, 1736 r. – sejm pacyfikacyjny • poprawnie posługuje się terminami: konfederacja warszawska, konfederacja sandomierska, Order Orła Białego • wyjaśnia okoliczności elekcji Augusta II Mocnego • analizuje politykę wewnętrzną i zewnętrzną Wettinów

			<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje skutki wojny północnej dla Polski • wymienia przyczyny i przejawy kryzysu państwa polskiego w czasach saskich • wyjaśnia zmiany położenia międzynarodowego Rzeczypospolitej w XVIII w. 	<ul style="list-style-type: none"> • szczegółowo omawia znaczenie oraz skutki wojny północnej • opisuje przebieg wojny północnej • ocenia rządy Wettinów w Rzeczypospolitej • charakteryzuje przyczyny wzrostu nietolerancji religijnej w Polsce • wymienia pozytywne i negatywne następstwa unii polsko-saskiej
4. Ostatni król elekcyjny	<ul style="list-style-type: none"> • elekcja Stanisława Augusta Poniatowskiego • początek rządów Stanisława Augusta Poniatowskiego • konfederacja barska • pierwszy rozbiór Rzeczypospolitej 	27.1	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1764 r. – koronacja Stanisława Augusta Poniatowskiego, 1772 r. – pierwszy rozbiór Polski • poprawnie posługuje się terminami: Familia, konfederacja barska, sejm rozbiorowy, Rada Nieustająca • przedstawia rolę postaci: Tadeusza Rejtana, Mikołaja Repnina • omawia okoliczności elekcji Stanisława Augusta Poniatowskiego • wskazuje na mapie zmiany terytorialne po pierwszym rozbiórze Polski • wymienia przyczyny i skutki pierwszego rozbioru 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje rok zawiązania konfederacji barskiej –1768 r. • poprawnie posługuje się terminami: konfederacja słucka, konfederacja toruńska, konfederacja radomska, prawa kardynalne, ryngraf, innowierca • przedstawia rolę postaci: Maurycygo Beniowskiego, Kajetana Sołtyka, Józefa Andrzeja Załuskiego, Wacława Rzewuskiego, Józefa Pułaskiego, Michała Krasińskiego • omawia reformy sejmu konwokacyjnego

<p>Tajemnice sprzed wieków – Co przedstawia „Kołacz królewski”?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • reakcje mieszkańców Europy wobec rozbioru Rzeczypospolitej • rycina “Kołacz królewski” • kopie i interpretacje rysunku przedstawiającego rozbiór Polski 	<p>materiał wykraczający poza podstawę programową</p>	<p style="text-align: center;">Wymagania ponadprogramowe</p> <p style="text-align: center;">Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje stanowisko państw europejskich wobec pierwszego rozbioru Polski • wyjaśnia, dlaczego I rozbiór Polski naruszył równowagę sił w Europie • tłumaczy genezę porównania pierwszego rozbioru Polski do królewskiego ciasta • opisuje rycinę Noela Le Mire'a „Kołacz królewski” i Johannesa Nilsona „Położenie Królestwa Polskiego w roku 1773” • określa cel powstawania kolejnych, naśladowczych wersji “Kołacza królewskiego” • wyjaśnia propagandową rolę rycin oraz działania państw zaborczych, mające na celu zafałszowanie prawdy historycznej 	
<p>5. Oświecenie w Rzeczypospolitej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ożywienie gospodarcze i kulturalne • początki oświecenia • rozwój szkolnictwa • literatura i sztuka 	<p>24.3 26.1 26.4</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1765 r. – utworzenie Szkoły Rycerskiej, 1773 r. – powołanie Komisji Edukacji Narodowej • poprawnie posługuje się terminami: Collegium Nobilium, Szkoła Rycerska, Komisja Edukacji Narodowej, Towarzystwo do Ksiąg Elementarnych, oświecenie stanisławowskie • przedstawia dokonania postaci: Stanisława Konarskiego, Stanisława Leszczyńskiego, Ignacego Krasickiego, Stanisława Staszica, Hugona Kołłątaja, Bernarda Bellotta zwanego Canalettem, Dominika Merliniego 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1740 r. – utworzenie Collegium Nobilium, 1747 r. – otwarcie Biblioteki Załuskich • poprawnie posługuje się terminami: Biblioteka Załuskich, Operalnia • przedstawia dokonania postaci: Antoniego Tyzenhauza, Andrzeja Zamoyskiego, Adama Naruszewicza, Wojciecha Bogusławskiego, Franciszka Zabłockiego, Juliana Ursyna Niemcewicza, Marcella Bacciarellego • na podstawie mapy charakteryzuje rozwój oświaty i gospodarki na ziemiach polskich

			<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje projekty reform ustrojowych Stanisława Konarskiego i Stanisława Leszczyńskiego • dostrzega przejawy ożywienia w gospodarce i kulturze czasów saskich • wymienia okoliczności powstania, główne zadania i osiągnięcia Komisji Edukacji Narodowej • rozpoznaje charakterystyczne cechy polskiego oświecenia • ocenia wkład Stanisława Augusta Poniatowskiego w rozwój polskiego oświecenia 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia reformy w szkolnictwie w Rzeczypospolitej w XVIII w. • wymienia przykłady sztuki okresu klasycyzmu z uwzględnieniem własnego regionu
Tajemnice sprzed wieków – Jaką Warszawę malował Canaletto?	<ul style="list-style-type: none"> • początki kariery Bernarda Bellotta oraz jego działalność w Warszawie • burzliwe losy dzieł Canaletta 	materiał wykraczający poza podstawę programową	<p style="text-align: center;">Wymagania ponadprogramowe</p> <p style="text-align: center;">Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje postać Bernarda Belotta • omawia znaczenie dzieł Canaletta dla kultury polskiej • ocenia wpływ włoskiego malarza na rozwój polskiego oświecenia • przedstawia losy obrazów Canaletta w czasach powstań narodowych i II wojny światowej • wyjaśnia rolę dzieł Canaletta w procesie odbudowy Warszawy po II wojnie światowej 	

<p>1. Powstanie Stanów Zjednoczonych</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Anglicy w Ameryce Północnej • przyczyny konfliktu • wojna o niepodległość • Polacy w walce o niepodległość USA • budowa nowego państwa – Stanów Zjednoczonych Ameryki 	<p>25.1 25.2</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: 4 lipca 1776 r. – ogłoszenie niepodległości Stanów Zjednoczonych Ameryki, 17 września 1787 r. – uchwalenie konstytucji Stanów Zjednoczonych • poprawnie posługuje się terminami: ustawa stemplowa, “bostońskie picie herbaty”, Kongres Kontynentalny, stany • przedstawia dokonania postaci: Jerzego Waszyngtona, Tadeusza Kościuszki, Kazimierza Pułaskiego • uzasadnia oświeceniowy charakter Deklaracji niepodległości Stanów Zjednoczonych • wymienia przytoczone w Deklaracji niezbywalne prawa przysługujące wszystkim obywatelom • wyjaśnia zasady funkcjonowania federacji • omawia przyczyny i skutki wojny o niepodległość USA • ocenia wkład Polaków w walkę o niepodległość Stanów Zjednoczonych 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1777 r. – bitwa pod Saratogą, 1781 r. – bitwa pod Yorktown, 1783 r. – zawarcie pokoju w Paryżu • przedstawia dokonania postaci: Thomasa Jeffersona, Benjamina Franklina i Johna Adamsa • analizuje sytuację kolonii angielskich w Ameryce Północnej w XVIII w. • charakteryzuje przebieg wojny o niepodległość USA • ocenia zasługi Jerzego Waszyngtona dla uzyskania niepodległości Stanów Zjednoczonych • wskazuje na mapie miejsca najważniejszych bitew wojny o niepodległość USA
--	--	----------------------	---	--

<p>Tajemnice sprzed wieków – Jak rozpoczęła się rewolucja amerykańska?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zatopienie ładunku herbaty w Bostonie • restrykcje brytyjskie • przyczyny wojny o niepodległość • symbolika flagi USA 	<p>materiał wykraczający poza podstawę programową</p>	<p style="text-align: center;">Wymagania ponadprogramowe</p> <p style="text-align: center;">Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • opisuje wydarzenia związane z zatopieniem ładunku herbaty w Bostonie • wyjaśnia symboliczne znaczenie „bostońskiego picia herbaty” dla rozpoczęcia wojny o niepodległość Stanów Zjednoczonych • charakteryzuje politykę Wielkiej Brytanii stosowaną wobec kolonii amerykańskich • wymienia przyczyny wojny o niepodległość USA • określa znaczenie symboliki flagi amerykańskiej
--	--	---	---

<p>2. Rewolucja francuska</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przyczyny kryzysu we Francji w XVIII w. • społeczeństwo francuskie • wybuch rewolucji • reformy Konstytuanty • Deklaracja praw człowieka i obywatela i jej idee 	<p>28.1 28.3</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1789 r. – wybuch Wielkiej Rewolucji Francuskiej, 1791 r. – uchwalenie konstytucji francuskiej • poprawnie posługuje się terminami: Zgromadzenie Narodowe, Stany Generalne, Zgromadzenie Konstytucyjne, Konstytuanta, Deklaracja praw człowieka i obywatela, monarchia konstytucyjna • charakteryzuje problemy społeczne Francji przed wybuchem rewolucji francuskiej • wymienia główne przyczyny rewolucji • opisuje najważniejsze zasady ideowe rewolucji francuskiej zawarte w Deklaracji praw człowieka i obywatela 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: 14 lipca 1789 r. – zdobycie Bastylji, 21 stycznia 1793 r. – egzekucja Ludwika XVI • wymienia reformy przeprowadzone przez Konstytuantę • ocenia postawę króla Ludwika XVI
-------------------------------	--	----------------------	--	---

<p>3. Republika francuska</p>	<ul style="list-style-type: none"> • obalenie monarchii • Konwent Narodowy • ogłoszenie Francji republiką • terror rewolucyjny • przewrót thermidoriański 	<p>28.1 28.2</p>	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: Konwent Narodowy, żyrondyści, jakobini, gilotyna, Trybunał Rewolucyjny, dyktatoriat • omawia rolę Maksymiliana Robespierre'a • wymienia i ocenia skutki Wielkiej Rewolucji Francuskiej • wskazuje charakterystyczne cechy dyktatury jakobińskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: 20 września 1792 r. – bitwa pod Valmy, 27 lipca 1794 r. (9 thermidora roku II) – przewrót thermidoriański • poprawnie posługuje się terminami: rojaliści, przewrót thermidoriański • przedstawia dokonania postaci: Jeana–Paula Marata, Georges’a Dantona, Jacques’a Pierre’a Brissota • charakteryzuje ugrupowania polityczne Konwentu Narodowego • omawia etapy rewolucji francuskiej • wskazuje na mapie tereny przyłączone do Francji w okresie republiki oraz obszary objęte działaniami kontrrewolucyjnymi
-------------------------------	--	----------------------	--	---

<p>4. Sejm Wielki</p>	<ul style="list-style-type: none"> • początek obrad Sejmu Wielkiego • stronnictwa Sejmu Czteroletniego • reformy Sejmu Wielkiego • wojna w obronie Konstytucji 3 maja • drugi rozbiór Polski 	<p>26.2 26.3 27.1</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1788–1792 – obrady Sejmu Wielkiego, 1791 r. – uchwalenie Konstytucji 3 maja, 1793 r. – drugi rozbiór Polski • poprawnie posługuje się terminami: Sejm Wielki, ustawa o sejmikach, ustawa o miastach królewskich, konfederacja targowicka, drugi rozbiór Polski • przedstawia dokonania postaci: Stanisława Małachowskiego, Stanisława Augusta Poniatowskiego, Hugona Kołłątaja • wymienia reformy Sejmu Wielkiego • omawia postanowienia Konstytucji 3 maja • wyjaśnia okoliczności zawiązania konfederacji targowickiej i ocenia jej następstwa • wskazuje na mapie zmiany terytorialne po drugim rozbiórze Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Jana Dekerta, księcia Józefa Poniatowskiego, Tadeusza Kościuszki • charakteryzuje stronnictwa Sejmu Wielkiego • ocenia znaczenie reform Sejmu Czteroletniego • określa przyczyny i skutki wojny z Rosją z 1792 r. • omawia rolę tradycji związanej z Orderem Virtuti Militari • wymienia najważniejsze bitwy wojny w obronie Konstytucji 3 maja: pod Dubienką i Zieleńcami • wskazuje na mapie Targowicę, Zieleńce i Dubienkę
-----------------------	---	-------------------------------	---	--

<p>5. Upadek Rzeczypospolitej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wybuch powstania kościuszkowskiego • pierwsze sukcesy powstańców • Uniwersał połaniecki • upadek powstania kościuszkowskiego • trzeci rozbiór Polski 	<p>27.1 27.2 27.3</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: 24 marca 1794 r. – wybuch powstania kościuszkowskiego, 1795 r. – trzeci rozbiór Rzeczypospolitej • poprawnie posługuje się terminami: naczelnik, insurekcja, Uniwersał połaniecki • przedstawia dokonania postaci: Tadeusza Kościuszki, Jana Kilińskiego i Jakuba Jasińskiego • wymienia cele i następstwa powstania kościuszkowskiego • wskazuje na mapie zmiany terytorialne po trzecim rozbiórze • rozróżnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku Rzeczypospolitej 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia przebieg powstania kościuszkowskiego • wymienia przyczyny klęski insurekcji kościuszkowskiej • wyjaśnia rolę wydania przez Tadeusza Kościuskę Uniwersału połanieckiego • omawia wpływ bitew pod Racławicami, Szczekocinami i Maciejowicami dla przebiegu powstania kościuszkowskiego • ocenia znaczenie wewnętrznych i zewnętrznych przyczyn upadku Rzeczypospolitej
-----------------------------------	--	-------------------------------	--	--

<p>6. Pierwsze konstytucje</p>	<ul style="list-style-type: none"> • znaczenie terminu <i>konstytucja</i> • konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej • Konstytucja 3 maja • konstytucja francuska 	<p>25.3 26.2 28.1</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: 1787 r. – uchwalenie konstytucji USA, 1791 r. – Konstytucja 3 maja, 3 września 1791 r. – konstytucja francuska • poprawnie posługuje się terminami: konstytucja, ustawa zasadnicza, monarchia konstytucyjna • przedstawia dokonania postaci: Karola Ludwika Monteskiusza, Benjamina Franklina • wymienia główne instytucje ustrojowe Stanów Zjednoczonych • wyjaśnia, w jaki sposób konstytucja amerykańska realizowała w praktyce zasadę trójpodziału władzy • omawia postanowienia Konstytucji 3 maja • określa prawa, które gwarantowała obywatelom konstytucja francuska • analizuje podobieństwa i różnice między konstytucją amerykańską, francuską i Konstytucją 3 maja 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia Hugona Kołłątaja i Scypiona Piatollego jako głównych autorów tekstu Konstytucji 3 maja • uzasadnia oświeceniowy charakter konstytucji amerykańskiej, francuskiej i Konstytucji 3 maja • ocenia znaczenie Konstytucji 3 maja dla dziejów Polski
--------------------------------	---	-------------------------------	---	---

<p>1. Od konsulatu do cesarstwa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przejęcie władzy przez Napoleona • system napoleoński • ekspansja napoleońskiej Francji • armia napoleońska • wojna z Rosją 	<p>29.1</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1799 r. – zamach 18 brumaire’a, 1804 r. – koronacja cesarska Napoleona Bonapartego, 1805 r. – bitwa pod Austerlitz, 1812 r. – wyprawa na Moskwę, 1813 r. – bitwa pod Lipskiem • poprawnie posługuje się terminami: zamach stanu, konsul, pierwszy konsul, Kodeks Napoleona, departament, konkordat, blokada kontynentalna, hegemonia, Związek Reński • przedstawia dokonania Napoleona Bonapartego • opisuje zmiany w Europie w okresie napoleońskim w zakresie stosunków społeczno-gospodarczych i politycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1806 r. – bitwy pod Jeną i Auerstedt, 1807 r. – bitwy pod Iławą Pruską i Frydlandem • charakteryzuje sytuację międzynarodową Francji w epoce napoleońskiej • omawia zmiany, jakie zostały wprowadzone na mocy Kodeksu Napoleona • opisuje przebieg wojen napoleońskich do 1813 r. • wymienia skutki wyprawy Wielkiej Armii na Rosję • lokalizuje na mapie terytoria przyłączone do Francji przed 1812 r. • wskazuje na mapie trasę wyprawy Napoleona na Moskwę
-------------------------------------	---	-------------	--	--

<p>2. Legiony i Księstwo Warszawskie</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Polacy na emigracji • Legiony Polskie we Włoszech • utworzenie Księstwa Warszawskiego i jego ustrój • edukacja i gospodarka w Księstwie Warszawskim • wojna z Austrią • upadek Księstwa Warszawskiego 	<p>29.2 29.3</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1797 r. – powstanie Legionów Polskich we Włoszech, 1807 r. – utworzenie Księstwa Warszawskiego, 1815 r. – likwidacja Księstwa Warszawskiego • przedstawia dokonania postaci: Jana Henryka Dąbrowskiego, Józefa Wybickiego, księcia Józefa Poniatowskiego • wyjaśnia okoliczności utworzenia Legionów Polskich i Księstwa Warszawskiego • opisuje ustrój i terytorium Księstwa Warszawskiego • ocenia politykę Napoleona wobec sprawy 	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie postępuje się terminami: Legia Naddunajska, dekret grudniowy • przedstawia dokonania postaci: Fryderyka Augusta I, Karola Kniaziewiczza • omawia udział Polaków w bitwach na Półwyspie Iberyjskim • opisuje uzbrojenie armii Księstwa Warszawskiego
<p>3. Kongres wiedeński</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zwołanie kongresu w Wiedniu • sto dni Napoleona • postanowienia kongresu wiedeńskiego • zmiany terytorialne w Europie wynikające z obrad kongresu wiedeńskiego • zasady restauracji, legitymizmu i równowagi 	<p>30.1</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1814 r. – zwołanie kongresu w Wiedniu, 1815 r. – bitwa pod Waterloo • poprawnie postępuje się terminami: „tańczący kongres”, restauracja, równowaga europejska, legitymizm, Związek Niemiecki • przedstawia zasady i postanowienia kongresu wiedeńskiego • wymienia decyzje kongresu w sprawie polskiej • wskazuje na mapie Królestwo Polskie, Wielkie Księstwo Poznańskie i Rzeczpospolitą Krakowską 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje rok śmierci Napoleona Bonaparte – 1821 r. • poprawnie postępuje się terminami: 100 dni Napoleona, system Metternicha • przedstawia dokonania postaci: Aleksandra I, Fryderyka Wilhelma III, Roberta Stewarta Castlereagha, Klemensa von Metternicha, Charlesa Talleyranda • wskazuje na mapie Europy zmiany terytorialne wprowadzone w 1815 r. • ocenia, jakie konsekwencje dla Europy przyniosły postanowienia kongresu

<p>Tajemnice sprzed wieków – Jak obradował kongres w Wiedniu?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przyczyny zwołania kongresu w Wiedniu • przebieg obrad • główni uczestnicy kongresu 	<p>materiał wykraczający poza podstawę programową</p>	<p style="text-align: center;">Wymagania ponadprogramowe</p> <p style="text-align: center;">Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • omawia okoliczności zorganizowania kongresu w Wiedniu • opisuje przebieg obrad kongresu wiedeńskiego • przedstawia znaczenie regulaminu dyplomatycznego • wymienia głównych uczestników kongresu • ocenia rolę kongresu wiedeńskiego w dziejach Europy
<p>4. Europa po kongresie wiedeńskim</p>	<ul style="list-style-type: none"> • zawarcie Świętego Przymierza i jego skutki • próby obalenia ładu wiedeńskiego • powstanie dekabrystów • rewolucja lipcowa we Francji • walki o niepodległość w Grecji i Belgii 	<p>materiał wykraczający poza podstawę programową</p>	<p style="text-align: center;">Wymagania ponadprogramowe</p> <p style="text-align: center;">Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1815 r. – zawarcie Świętego Przymierza, 1825 r. – powstanie dekabrystów, 1830 r. – rewolucja lipcowa we Francji, 1821–1829 – powstanie greckie • poprawnie posługuje się terminami: Święte Przymierze, karbonariusze, dekabryści • wskazuje na mapie: imperium osmańskie, Grecję, Królestwo Niderlandów, Belgię, Francję, Rosję, Piemont, Królestwo Obojga Sycylii, Państwo Kościelne • wyjaśnia cel i skutki zawarcia Świętego Przymierza • wymienia przyczyny i skutki rewolucji i powstań, które wybuchły w Europie po kongresie wiedeńskim • opisuje przebieg wydarzeń w Rosji, Francji, Belgii, Grecji i we Włoszech

<p>5. Rewolucja przemysłowa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przyczyny rewolucji przemysłowej • rozwój przemysłu w XIX w. • rozwój transportu • skutki rewolucji przemysłowej 	<p>31.1 31.2 31.3 31.4</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1769 r. – opatentowanie maszyny parowej, 1837 r. – opatentowanie silnika elektrycznego • poprawnie posługuje się terminami: rewolucja agrarna, fabryka, rewolucja przemysłowa, industrializacja, urbanizacja, metropolia, kapitaliści, proletariąt • przedstawia dokonania postaci: Roberta Fultona, George’a Stephensona, Michaela Faradaya • określa przyczyny i charakterystyczne cechy rewolucji przemysłowej • prezentuje przykłady pozytywnych i negatywnych skutków procesu uprzemysłowienia, w tym dla środowiska naturalnego • wymienia najważniejsze wynalazki i odkrycia XIX w. oraz wyjaśnia następstwa ekonomiczne i społeczne ich zastosowania 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia znaczenie wynalazków rewolucji przemysłowej dla rozwoju cywilizacji • porównuje stopień rozwoju przemysłowego poszczególnych państw • wskazuje na mapie najbardziej uprzemysłowione regiony Europy • opisuje zmiany w poziomie życia różnych grup społecznych w XIX w. na podstawie źródeł pisanych, ikonograficznych i statystycznych
---------------------------------	--	---	---	--

6. Nowe ideologie	<ul style="list-style-type: none"> • powstanie i rozwój liberalizmu • konserwatyzm • rozwój idei narodowych w pierwszej połowie XIX w. • początki ruchu robotniczego • socjalizm i komunizm w pierwszej połowie XIX w. 	30.2	<ul style="list-style-type: none"> • podaje rok wydania „Manifestu komunistycznego” – 1848 r. • poprawnie posługuje się terminami: strajk, konserwatyzm, liberalizm, socjalizm utopijny, socjalizm naukowy, komunizm • przedstawia okoliczności powstania ruchu robotniczego • wyjaśnia główne założenia liberalizmu, socjalizmu oraz idei narodowych w Europie w pierwszej połowie XIX w. 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Alexisa de Tocqueville’a, Adama Smitha, Edmunda Burke’a, Giuseppe Mazziniego, Claude’a de Saint-Simona, Charles’a Fouriera, Roberta Owena, Karola Marksa, Fryderyka Engelsa • wyjaśnia założenia czartyzmu • wymienia skutki powstania nowych ideologii
7. Europa w połowie XIX wieku	<ul style="list-style-type: none"> • przyczyny Wiosny Ludów • rewolucja lutowa we Francji • Prusy i kraje niemieckie w okresie Wiosny Ludów • rewolucja w Wiedniu • powstanie węgierskie • Wiosna Ludów we Włoszech • wojna krymska i jej skutki 	materiał wykraczający poza podstawę programową	<p style="text-align: center;">Wymagania ponadprogramowe</p> <p style="text-align: center;">Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1848 r. – początek Wiosny Ludów, 1853–1856 – wojna krymska • poprawnie posługuje się terminami: rewolucja lutowa, parlament frankfurcki, wojna krymska • przedstawia dokonania postaci: Ludwika Napoleona Bonapartego, Fryderyka Wilhelma IV, Franciszka Józefa I, Józefa Bema, Lajosa Kossutha, Giuseppe Mazziniego • wymienia przyczyny, przebieg i skutki wydarzeń Wiosny Ludów we Francji, w Niemczech, w monarchii austriackiej, we Włoszech • omawia przyczyny i skutki wojny krymskiej • lokalizuje na mapie państwa, w których doszło do powstań i rewolucji, a także obszary, gdzie miały miejsce wystąpienia narodowowyzwoleńcze • wskazuje na mapie miejsca walk toczonych podczas wojny krymskiej 	

<p>1. Ziemie polskie po kongresie wiedeńskim</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podział ziem polskich w 1815 r. • ustrój Królestwa Polskiego • rozwój gospodarczy Kongresówki • sytuacja na ziemiach polskich pod zaborem pruskim i austriackim • kultura i oświata na ziemiach polskich w latach 1815–1830 	<p>33.1 33.2 33.3</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1815 r. – powstanie Królestwa Polskiego, 1816 r.– założenie Uniwersytetu Warszawskiego, 1828 r. – utworzenie Banku Polskiego • poprawnie posługuje się terminami: ziemie zabrane, Królestwo Kongresowe, Wielkie Księstwo Poznańskie, Wolne Miasto Kraków, Rada Stanu, Zagłębie Dąbrowskie, Zagłębie Staropolskie, uwłaszczenie, romantyzm • wskazuje na mapie nowy układ granic państw zaborczych na ziemiach polskich po kongresie wiedeńskim • charakteryzuje ustrój Królestwa Polskiego • ocenia osiągnięcia Królestwa Polskiego w gospodarce, kulturze i szkolnictwie 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: księcia Adama Jerzego Czartoryskiego, Józefa Zajączka, Franciszka Ksawerego Druckiego-Lubeckiego, Stanisława Kostki Potockiego, Stanisława Staszica, Tadeusza Czackiego • charakteryzuje i ocenia politykę zaborców wobec Polaków w latach 1815–1830
--	---	-------------------------------	---	--

<p>2. Powstanie listopadowe</p>	<ul style="list-style-type: none"> • opozycja w Królestwie Polskim • wybuch powstania • negocjacje z carem i detronizacja • wojna polsko-rosyjska • przebieg powstania w Królestwie i poza nim • przywódcy powstania 	<p>34.1 34.2</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: 29/30 listopada 1830 r.– noc listopadowa, 25 stycznia 1831 r. – detronizacja cara • przedstawia dokonania postaci: Waleriana Łukasińskiego, Wincentego i Bonawentury Niemojowskich, Piotra Wysockiego, Józefa Chłopickiego, Adama Czartoryskiego, Mikołaja I, Emilii Plater • wymienia przyczyny wybuchu powstania listopadowego • wskazuje na mapie miejsca walk i zasięg powstania listopadowego 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: 25 lutego 1831 r. bitwa pod Grochowem, 26 maja 1831 r. bitwa pod Ostrołęką, 8 września 1831 r.– kapitulacja Warszawy • przedstawia dokonania postaci: Iwana Dybicza, Iwana Paskiewicza, Ignacego Prądzyńskiego, Macieja Rybińskiego, Jana Skrzyneckiego, Jana Krukowieckiego • przedstawia międzynarodowe tło wybuchu powstania listopadowego • omawia przyczyny klęski powstania listopadowego i ocenia jego znaczenie dla Polaków • charakteryzuje działalność Rządu Narodowego w okresie powstania listopadowego
---------------------------------	--	----------------------	---	---

<p>3. Polacy po powstaniu listopadowym</p>	<ul style="list-style-type: none"> • skutki powstania listopadowego • Wielka Emigracja • działalność spiskowa w kraju • początki pracy organicznej 	<p>34.3 34.4</p>	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: Statut organiczny, noc paskiewiczowska, rusyfikacja, Wielka Emigracja, Komitet Narodowy Polski, emisariusze • przedstawia dokonania postaci: Joachima Lelewela, Adama Jerzego Czartoryskiego, Tadeusza Krępowieckiego, Juliusza Słowackiego, Adama Mickiewicza • wymienia bezpośrednio i długofalowe skutki powstania listopadowego • wskazuje na mapie państwa europejskie, do których udawali się Polacy po upadku powstania listopadowego • przedstawia początki pracy organicznej na ziemiach polskich, wymienia główne założenia oraz najwybitniejszych przedstawicieli tego nurtu 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Seweryna Goszczyńskiego, Szymona Konarskiego, Karola Libelta, Walentego Stefańskiego, Henryka Kamieńskiego, Edwarda Dembowskiego, Piotra Ściegiennego, Dezyderygo Chłapowskiego, Karola Marcinkowskiego, Hipolita Cegielskiego • charakteryzuje cele i działalność Hotelu Lambert, Towarzystwa Demokratycznego Polskiego, Gromad Ludu Polskiego
--	---	----------------------	--	---

<p>4. Wiosna Ludów na ziemiach polskich</p>	<ul style="list-style-type: none"> • powstanie krakowskie • rabacja galicyjska • Wiosna Ludów w Wielkopolsce • Wiosna Ludów w Galicji • rozwój ukraińskiego ruchu narodowego • udział Polaków w europejskiej Wiosnie Ludów 	<p>34.2 35.1 35.2</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1846 r. – powstanie krakowskie, 1848 r. – wybuch Wiosny Ludów • poprawnie posługuje się terminami: serwituty, powstanie wielkopolskie, rabacja • przedstawia dokonania postaci: Edwarda Dembowskiego, Jana Tyssowskiego, Ludwika Mierosławskiego • prezentuje przyczyny i skutki rabacji galicyjskiej • omawia działania podejmowane podczas Wiosny Ludów na ziemiach polskich • charakteryzuje poczynania zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej w okresie Wiosny Ludów • ocenia postawy Polaków w czasie Wiosny Ludów • wskazuje na mapie tereny objęte rabacją galicyjską i powstaniem wielkopolskim 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia dokonania postaci: Krzysztofa Mrongowiusza, Józefa Lompy, Franza von Stadion • omawia wydarzenia Wiosny Ludów na ziemiach polskich na tle wydarzeń europejskich • wyjaśnia znaczenie rozwoju ukraińskiego ruchu narodowego w Galicji • ocenia znaczenie działalności Polaków dla wydarzeń Wiosny Ludów w Europie • wymienia przyczyny wybuchu oraz omawia przebieg powstań krakowskiego i wielkopolskiego • porównuje cele i znaczenie powstania krakowskiego i powstania wielkopolskiego
---	--	-------------------------------	---	---

<p>2. Zjednoczenie Niemiec</p>	<ul style="list-style-type: none"> • koncepcje zjednoczenia Niemiec • polityka Prus • wojny Prus z Danią i Austrią • konflikt zbrojny Prus z Francją i utworzenie cesarstwa niemieckiego • Komuna Paryska 	<p>32.2</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1864 r. – wojna Austrii i Prus z Danią, 1867 r. – utworzenie Związku Północnoniemieckiego, 1871 r. – powstanie cesarstwa niemieckiego (II Rzeszy Niemieckiej) • przedstawia dokonania postaci: Ottona von Bismarcka, Wilhelma I Hohenzollerna • omawia koncepcje zjednoczenia Niemiec • charakteryzuje politykę Prus, zmierzającą do zjednoczenia • dostrzega podobieństwa i różnice w procesie zjednoczenia Włoch i Niemiec 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia przyczyny i skutki wojny prusko-francuskiej w latach 1870–1871 • omawia przebieg wydarzeń związanych z Komuną Paryską • charakteryzuje rolę Jarosława Dąbrowskiego w wydarzeniach rewolucyjnych w Paryżu • porównuje metody polityczne stosowane przez Bismarcka z postawą Cavoura i Garibaldiiego w okresie jednoczenia Włoch • wskazuje na mapie obszar Związku Północnoniemieckiego oraz cesarstwa niemieckiego
<p>3. Stany Zjednoczone w XIX wieku</p>	<ul style="list-style-type: none"> • rozwój Stanów Zjednoczonych w XIX w. • podział na Północ i Południe • przyczyny i przebieg wojny secesyjnej • skutki wojny domowej w Stanach Zjednoczonych 	<p>32.1</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1861–1865– wojna secesyjna w USA, 1863 r. – zniesienie niewolnictwa w Stanach Zjednoczonych • poprawnie posługuje się terminami: Północ, Południe, secesja, demokraci, republikanie • przedstawia dokonania postaci: Abrahama Lincolna, Jeffersona Daviesa, Roberta Lee • opisuje przyczyny i skutki wojny secesyjnej w Stanach Zjednoczonych 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia rozwój terytorialny Stanów Zjednoczonych w XIX w. • przedstawia przebieg wojny secesyjnej w USA • ocenia znaczenie zniesienia niewolnictwa w Stanach Zjednoczonych • wskazuje na mapie miejsca przełomowych bitew wojny secesyjnej • charakteryzuje zjawisko emigracji do USA

<p>4. Ekspansja kolonialna</p>	<ul style="list-style-type: none"> • przyczyny ekspansji kolonialnej • kolonizacja Afryki w drugiej połowie XIX i na początku XX w. • polityka kolonialna w Azji w drugiej połowie XIX i na początku XX w. • skutki kolonializmu • konflikty kolonialne 	<p>32.3 32.4</p>	<ul style="list-style-type: none"> • poprawnie posługuje się terminami: kolonializm, protektorat, dominium • wskazuje na mapie największe mocarstwa i ich kolonie • wyjaśnia przyczyny ekspansji kolonialnej • wymienia kierunki oraz określa zasięg ekspansji kolonialnej państw europejskich w XIX w. • ocenia pozytywne i negatywne skutki polityki kolonialnej z perspektywy europejskiej oraz z punktu widzenia kolonizowanych społeczności 	<ul style="list-style-type: none"> • omawia przyczyny, przebieg i skutki najważniejszych konfliktów kolonialnych w XIX w. • ocenia politykę mocarstw kolonialnych wobec podbitych ludów i państw na przykładzie Wielkiej Brytanii • wymienia postanowienia konferencji berlińskiej z1885r.
--------------------------------	--	----------------------	--	---

<p>5. Wiek wynalazków</p>	<ul style="list-style-type: none"> • rozkwit nauk przyrodniczych • rozwój medycyny i higieny • rozwój komunikacji i transportu • życie codzienne w drugiej połowie XIX i na początku XX w. 	<p>36.1</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1859 r. – ogłoszenie teorii ewolucji Karola Darwina, 1886 r. – odkrycie fal radiowych, 1903 r. – pierwszy lot samolotem • charakteryzuje dokonania postaci: Karola Darwina, Dmitrija Mendelejewa, Pierre’a Curie i Marii Skłodowskiej-Curie, Ludwika Pasteura, Wilhelma Roentgena, Grahama Bella, Thomasa Alvy Edisona • wymienia najważniejsze odkrycia i wynalazki drugiej połowy XIX w. oraz początku XX w. • omawia znaczenie rozpowszechnienia nowych środków transportu • określa skutki przewrotu technicznego i postępu cywilizacyjnego, w tym dla środowiska naturalnego • wskazuje na mapie Kanał Sueski i Kanał Panamski 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia, jakie czynniki miały wpływ na spadek liczby zachorowań i śmiertelności w XIX w. • ocenia znaczenie budowy Kanału Sueskiego i Kanału Panamskiego dla rozwoju komunikacji • wymienia możliwości wykorzystania wynalazków XIX w. w różnych dziedzinach życia oraz wskazuje pozytywne i negatywne zastosowania tych odkryć
---------------------------	--	-------------	--	--

<p>6. W stronę demokracji</p>	<ul style="list-style-type: none"> • demokratyzacja życia politycznego • rozwój ruchu robotniczego w drugiej połowie XIX w. • socjaldemokracja • anarchizm • powstanie nowych ideologii pod koniec XIX w. • emancypacja kobiet 	<p>36.2</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1848 r. – wprowadzenie powszechnego prawa wyborczego we Francji, 1869 r. – nadanie po raz pierwszy prawa wyborczego kobietom, 1891 r. – ogłoszenie encykliki „Rerum novarum” • poprawnie posługuje się terminami: społeczeństwo industrialne, I Międzynarodówka, II Międzynarodówka, anarchizm, socjaldemokracja, nacjonalizm, chadecja, solidaryzm społeczny, emancypacja, sufrażystki • przedstawia dokonania postaci: Włodzimierza Lenina, Eduarda Bernsteina, Leona XIII • charakteryzuje przyczyny i następstwa procesu demokratyzacji życia politycznego 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenia znaczenie rozwoju ruchu robotniczego w XIX w. • przedstawia koncepcje ideologów anarchizmu • opisuje założenia syjonizmu • omawia działalność ruchów emancypacyjnych • charakteryzuje przebieg procesu demokratyzacji życia politycznego
<p>7. Kultura przełomu XIX i XX wieku</p>	<ul style="list-style-type: none"> • literatura i prasa przełomu XIX i XX w. • malarstwo i architektura w drugiej połowie XIX i na początku XX w. • narodziny kultury masowej • upowszechnienie sportu 	<p>36.3</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1874 r. – pierwsza wystawa impresjonistów, 1896 r. – pierwsze nowożytny igrzyska olimpijskie • poprawnie posługuje się terminami: realizm, naturalizm, impresjonizm, historyzm, secesja, kultura masowa • przedstawia dokonania postaci: Claude’a Moneta, Pierre’a de Coubertina • omawia nowe zjawiska kulturowe, w tym narodziny kultury masowej i przemiany obyczajowe 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienia twórców kultury przełomu XIX i XX w. i przedstawia ich najważniejsze dzieła • ocenia znaczenie kina dla rozwoju kultury masowej • omawia rolę organizacji nowożytnych igrzysk olimpijskich w rozwoju kultury masowej i przemian obyczajowych

Tajemnice sprzed wieków – Kim byli impresjoniści?	<ul style="list-style-type: none"> • powstanie tzw. Salonu Odrzuconych • utworzenie określenia <i>impresjoniści</i> • cechy malarstwa impresjonistycznego 	materiał wykraczający poza podstawę programową	<p style="text-align: center;">Wymagania ponadprogramowe</p> <p style="text-align: center;">Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • na przykładzie reprodukcji obrazu „Impresja – wschód słońca” Claude’a Moneta wyjaśnia istotę malarstwa impresjonistycznego • tłumaczy, czym był Salon Odrzuconych • omawia rozwój impresjonizmu • wymienia najważniejszych twórców impresjonizmu 	
1. Powstanie styczniowe	<ul style="list-style-type: none"> • zmiany w Rosji po wojnie krymskiej • działalność Czerwonych i Białych • przyczyny wybuchu powstania styczniowego • wybuch i przebieg powstania • upadek powstania 	34.1 34.2	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: 22 stycznia 1863 r. – wybuch powstania styczniowego, 2 marca 1864 r. – dekret o uwłaszczeniu • poprawnie posługuje się terminami: Czerwoni, Biali, branka, partie, uwłaszczenie • przedstawia dokonania postaci: Jarosława Dąbrowskiego, Aleksandra Wielopolskiego, Romualda Traugutta • omawia przyczyny oraz przebieg powstania styczniowego • wskazuje na mapie zasięg powstania styczniowego 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje okres odwilży posewastopolskiej • ocenia wpływ manifestacji patriotycznych z lat 1860–1861 na wybuch powstania styczniowego • charakteryzuje działalność Tymczasowego Rządu Narodowego • podaje datę ostatecznego upadku powstania styczniowego – grudzień 1864 r., klęska oddziału księdza Stanisława Brzóska • określa znaczenie dekretu o uwłaszczeniu dla klęski powstania

<p>Tajemnice sprzed wieków – Jak oficer carski został dyktatorem powstania?</p>	<ul style="list-style-type: none"> • życie Romualda Traugutta przed wybuchem powstania styczniowego • działalność Traugutta jako dyktatora powstania 	<p>materiał wykraczający poza podstawę programową</p>	<p style="text-align: center;">Wymagania ponadprogramowe</p> <p style="text-align: center;">Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje postać Romualda Traugutta • omawia metody postępowania Rosjan w stosunku do przywódców polskiego powstania narodowego • ocenia działalność Romualda Traugutta
---	--	---	---

<p>2. Polacy po powstaniu styczniowym</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Królestwo Polskie po powstaniu styczniowym • polityka władz pruskich • autonomia galicyjska • Polacy wobec polityki zaborców • rozwój gospodarczy ziem polskich w drugiej połowie XIX w. 	<p>34.3 35.1 35.2 35.3</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1894 r. – utworzenie Hukaty, 1901 r. – strajk we Wrześni • poprawnie posługuje się terminami: rusyfikacja, Kraj Przywiślański, germanizacja, kulturkampf, rugi pruskie, stańczycy, trójlojalizm • przedstawia dokonania postaci: Michała Drzymały, Hipolita Cegielskiego • rozróżnia bezpośrednie i długofalowe następstwa powstania styczniowego • opisuje metody rusyfikacji oraz germanizacji • charakteryzuje i ocenia zróżnicowane postawy społeczeństwa wobec zaborców • porównuje możliwości prowadzenia działalności społecznej i rozwoju narodowego w trzech zaborach w drugiej połowie XIX w. 	<ul style="list-style-type: none"> • porównuje rozwój gospodarczy w trzech zaborach • na przykładzie obrazu Jana Matejki „Stańczyk” charakteryzuje idee konserwatystów krakowskich • ocenia politykę zaborców <p>w poszczególnych zaborach wobec rozwoju kultury polskiej</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnia przyczyny zacofania gospodarczego w zaborze austriackim
---	--	--	--	---

<p>3. Partie polityczne na ziemiach polskich</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ruch socjalistyczny na ziemiach polskich • narodowa demokracja • rozwój ruchu ludowego • rewolucja 1905 r. na ziemiach polskich i jej skutki 	<p>35.4</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1892 r. – powstanie PPS, 1893 r. – powołanie Ligi Narodowej, 1895 r. – utworzenie Stronnictwa Ludowego, 1905 r. – rewolucja w Rosji i na ziemiach polskich • przedstawia dokonania postaci: Ludwika Waryńskiego, Józefa Piłsudskiego, Ignacego Daszyńskiego, Romana Dmowskiego, Wincentego Witosa • wymienia partie ruchu socjalistycznego, narodowej demokracji, ruchu ludowego 	<ul style="list-style-type: none"> • opisuje rozwój ruchu spółdzielczego na ziemiach polskich • przedstawia dokonania postaci: Stanisława Wojciechowskiego, Bolesława Limanowskiego, Róży Luksemburg, Juliana Marchlewskiego • omawia przyczyny oraz przebieg rewolucji 1905–1907 w Królestwie Polskim • wskazuje na mapie ośrodki wystąpień robotniczych w okresie rewolucji 1905–1907 • przedstawia skutki rewolucji z lat 1905–1907 na ziemiach polskich
<p>4. Kultura polska bez państwa polskiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> • kultura narodowa Polaków na przełomie XIX i XX w. • polski pozytywizm • powstanie szkoły krakowskiej i warszawskiej • kultura Młodej Polski 	<p>35.3</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje datę przyznania literackiej Nagrody Nobla dla Henryka Sienkiewicza – 1905 r. • poprawnie posługuje się terminami: pozytywizm, szkoła krakowska i warszawska, modernizm, Młoda Polska • porównuje warunki rozwoju kultury narodowej Polaków w trzech zaborach 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje rozwój pozytywizmu na ziemiach polskich • wymienia polskich przedstawicieli pozytywizmu i podaje przykłady ich twórczości • charakteryzuje sztukę Młodej Polski – jej reprezentantów i główne dzieła • wyjaśnia rolę historii w kształtowaniu polskiej kultury narodowej

<p>1. Przyczyny wybuchu I wojny światowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • powstanie nowych mocarstw w drugiej połowie XIX w. • konflikt między europejskimi mocarstwami • wyścig zbrojeń • wojna rosyjsko-japońska • kocioł bałkański 	<p>37.1</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1882 r. – powstanie trójprzymierza, 1904 r. – wybuch wojny japońsko-rosyjskiej, 1907 r. – powstanie trójporozumienia • poprawnie posługuje się terminami: panslawizm, trójprzymierze, państwa centralne, <i>entente cordiale</i>, ententa, trójporozumienie, kocioł bałkański • wymienia główne przyczyny narastania konfliktów pomiędzy mocarstwami europejskimi na przełomie XIX i XX w. oraz lokalizuje je na mapie 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje politykę głównych mocarstw światowych przed wybuchem I wojny światowej • ocenia znaczenie wyścigu zbrojeń dla wybuchu konfliktu światowego • opisuje przyczyny, przebieg i skutki wojny japońsko-rosyjskiej i wojen bałkańskich
<p>2. Wielka wojna</p>	<ul style="list-style-type: none"> • wybuch I wojny światowej • początek walk na froncie zachodnim • wojna pozycyjna • walki na wschodzie Europy 	<p>37.2</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: 28 czerwca 1914 r. – zamach w Sarajewie, 1916 r. – bitwa pod Verdun, 11 listopada 1918 r. – kapitulacja Niemiec • poprawnie posługuje się terminami: wojna pozycyjna, gazy bojowe • charakteryzuje specyfikę działań wojennych ze szczególnym uwzględnieniem nowych środków technicznych • omawia najważniejsze bitwy lądowe stoczone podczas I wojny światowej • wymienia państwa walczące w wielkiej wojnie po stronie państw centralnych i po stronie ententy 	<ul style="list-style-type: none"> • charakteryzuje zmiany w umundurowaniu wojska w I wojnie światowej • porównuje działania na froncie zachodnim z walkami na froncie wschodnim • wymienia znaczenie użycia nowych środków technicznych w walkach w czasie I wojny światowej • wskazuje na mapie linię frontu na wschodzie i zachodzie pod koniec 1914 r. oraz w momencie zawieszenia broni

<p>3. Zakończenie I wojny światowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> walki na Bałkanach i we Włoszech przewaga ententy kapitulacja Niemiec, koniec walk i podpisanie traktatu wersalskiego skutki I wojny światowej 	<p>37.2 38.3</p>	<ul style="list-style-type: none"> podaje daty wydarzeń: 11 listopada 1918 r. – zakończenie I wojny światowej, 28 czerwca 1919 r. – podpisanie traktatu wersalskiego omawia znaczenie zawieszenia broni na froncie wschodnim, spowodowanego rewolucją w Rosji przedstawia rolę tzw. traktatu brzeskiego dla przebiegu I wojny światowej wymienia skutki I wojny światowej 	<ul style="list-style-type: none"> charakteryzuje walki na Bałkanach w I wojnie światowej wskazuje na mapie kolonie niemieckie opanowane przez wojska ententy w 1914 r. wymienia najważniejsze bitwy morskie stoczone podczas I wojny światowej przedstawia postanowienia traktatu wersalskiego w sprawie Niemiec
<p>Tajemnice sprzed wieków – Jakie nowe zdobycze techniki zastosowano podczas wielkiej wojny?</p>	<ul style="list-style-type: none"> wykorzystanie czołgów w działaniach wojennych 1914–1918 bombowce, sterowce i myśliwce w czasie I wojny światowej 	<p>materiał wykraczający poza podstawę programową</p>	<p style="text-align: center;">Wymagania ponadprogramowe</p> <p style="text-align: center;">Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> omawia zastosowanie czołgów w I wojnie światowej wyjaśnia znaczenie i rolę użycia zeppelinów w latach 1914–1918 charakteryzuje działania lotnictwa podczas wielkiej wojny 	

<p>4. Rewolucje w Rosji</p>	<ul style="list-style-type: none"> • rewolucja lutowa • okres dwuwładzy w Rosji • stronnictwa polityczne w Rosji • przewrót bolszewicki • wojna domowa w Rosji • skutki rewolucji 	<p>38.1 38.2 38.3 38.4</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: 15 marca 1917 r. – abdykacja cara Mikołaja II, listopad 1917 r. – przewrót bolszewicki, 1922 r. – utworzenie ZSRR • poprawnie posługuje się terminami: dwuwładza, bolszewicy, tezy kwietniowe • przedstawia rolę postaci: Mikołaja II, Włodzimierza Lenina • wyjaśnia polityczne i społeczno-gospodarcze przyczyny wybuchu rewolucji w Rosji w 1917 r. • omawia okoliczności przejęcia przez bolszewików władzy w Rosji • opisuje bezpośrednie następstwa rewolucji lutowej i październikowej dla Rosji oraz Europy 	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: styczeń 1918 – rozwiązanie Zgromadzenia Konstytucyjnego w Rosji, lipiec 1918 – utworzenie RFSRR • poprawnie posługuje się terminami: eserowcy, mienszewicy, kadeci, Armia Czerwona, Biali • przedstawia rolę postaci: Aleksandra Kiereńskiego, Iwa Trockiego, Feliksa Dzierżyńskiego • charakteryzuje działalność Rządu Tymczasowego, kierowanego przez Aleksandra Kiereńskiego • wyjaśnia rolę Niemiec we wzmocnieniu ugrupowania bolszewików w Rosji • omawia losy rodziny carskiej po przewrocie
-----------------------------	--	--	--	--

<p>5. Polacy w walce o niepodległość</p>	<ul style="list-style-type: none"> • polskie orientacje polityczne • organizacje niepodległościowe • Legiony Polskie • formacje polskie u boku Rosji • działalność Polskiej Organizacji Wojskowej • wojsko polskie we Francji 	<p>39.1 39.2</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje lata wydarzeń: 1908 r. – powołanie Związku Walki Czynnej, 1914 r. – utworzenie Legionów Polskich, 1917 r. – powstanie Błękitnej Armii we Francji • przedstawia dokonania postaci: Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego • poprawnie posługuje się terminami: orientacja prorosyjska, orientacja proaustriacka, Kompania Kadrowa, kryzys przysięgowy • charakteryzuje stosunek państw zaborczych do sprawy utworzenia armii polskiej • opisuje poglądy zwolenników różnych polskich orientacji politycznych • ocenia wysiłek zbrojny Polaków 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazuje na mapie rejony walk Legionów Polskich • przedstawia dokonania postaci: Józefa Hallera, Józefa Dowbora-Muśnickiego • wyjaśnia znaczenie uznania przez Francję i Wielką Brytanię Komitetu Narodowego Polskiego za reprezentację narodu polskiego • omawia cele i działalność Związku Walki Czynnej, Związku Strzeleckiego, Towarzystwa „Strzelec”, Polskich Drużyn Strzeleckich, Drużyn Podhalańskich, Drużyn Bartoszewskich, Naczelnego Komitetu Narodowego, Polskiej Organizacji Wojskowej
--	--	----------------------	--	---

<p>6. Sprawa polska w czasie I wojny światowej</p>	<ul style="list-style-type: none"> • państwa zaborcze a sprawa polska • Akt 5 listopada • sprawa polska w polityce ententy • Polacy na konferencji paryskiej 	<p>39.1 39.3</p>	<ul style="list-style-type: none"> • podaje daty wydarzeń: 5 listopada 1916 r. –manifest dwóch cesarzy, 8 stycznia 1918 r. –orędzie prezydenta Thomasa Woodrowa Wilsona, 28 czerwca 1919 r. – traktat wersalski • poprawnie posługuje się terminami: Tymczasowa Rada Stanu, Rada Regencyjna, Akt 5 listopada • przedstawia dokonania postaci: Ignacego Paderewskiego, Romana Dmowskiego, Józefa Piłsudskiego • charakteryzuje stosunek państw zaborczych do sprawy polskiej 	<ul style="list-style-type: none"> • przedstawia stosunek państw ententy do sprawy polskiej • wyjaśnia międzynarodowe uwarunkowania sprawy polskiej • wskazuje na przełomowe znaczenie dla sprawy polskiej orędzia prezydenta USA Thomasa Woodrowa Wilsona • wymienia postanowienia traktatu wersalskiego w sprawie polskiej
--	--	----------------------	---	--

W planie zastosowano następujące uproszczenia:

- podręcznik – „Śladami przeszłości 3”, podręcznik do historii dla klasy III gimnazjum;
- zeszyt ćwiczeń – „Śladami przeszłości 3”, zeszyt ćwiczeń do historii dla klasy III gimnazjum.